

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: PED 443
Magisteruppsats, 20 poäng
61-80 poäng
Datum: 2005-06-03

Kunskap och kompetens vad innebär det i kunskapsintensiva verksamheter? Kunskapsutveckling – ”utveckling av rätt kunskap”

Kristina Börebäck

Handledare:
Bosse Bergstedt

ABSTRACT

- Arbetets art: D-uppsats i pedagogik
- Sidantal: 40 (47)
- Titel: **Kunskap och kompetens vad innebär det i kunskapsintensiva verksamheter?**
Kunskapsutveckling – ”utveckling av rätt kunskap”
- Författare: Kristina Börebäck
- Handledare: Bosse Bergstedt
- Datum: 2005-06-08
- Sammanfattning: Uppsatsen har sin grund i fenomenografin som metod. Detta ger ett innehåll bestående av variationer i uppfattningar kring fenomenet kompetens. Teoretiskt beskrivs vägen för analysen genom beskrivningar och giltighet angående kunskapsutveckling, kompetens och de lärande. Studieobjektet definieras genom några kunskapsintensiva verksamheter vilka valts ut inom den samhällsplanerande sektorn i det svenska samhället. Empiriskt bygger datamaterialet på intervjuer med åtta representanter från tre olika organisationer vilka fungerar som respondenter i studien.
- Min uppfattning är att kompetens fordrar ett synsätt som innebär kunskapsutveckling. Därför förs ett teoretiskt resonemang kring några faktorer vilka kan betraktas påverka synen på kunskap och kunskapsutveckling: kunskapsbegreppet, handlingsutrymme att nå ”rätt kunskap” och dess relation till olika tidsfaser, sociala situationer, sociala grupper och därmed till de internaliserade normer som där gäller för kompetens.
- En teoretisk diskussion förs kring möjligheten att identifiera och definiera kompetens i en verksamhet genom tre infallsvinklar - dess sakinriktning, identifikationsinriktning och målinriktning det vill säga vad som görs, hur det görs, varför det görs och vem som gör det. Språket och språklighetens värde samt retorikens betydelse som verktyg för att överbrygga gränser i sociala situationer har lyfts fram.
- Analysen har skett i två steg för att beskriva kunskap och kompetens i de studerade kunskapsintensiva verksamheterna:
- dels för att synliggöra kunskapsutveckling som process, utifrån tre frågor som definierats i Flood och Romms forskning;
- dels genom att använda retoriken som analytiskt verktyg för att synliggöra mönstret som bildas i kunskapsutvecklings processen, vilket är uttryck för kunskap och kompetens.
- I framtiden finns förhoppning om att fördjupa studien kring kunskap och kompetens genom att resonera kring ”det självklara”, ”det föregivetagna” utifrån olika makthierarkier.
- Nyckelord: Kunskapsutveckling, fenomenografi, retorik, kompetens, kunskap, språk, kunskapsorganisationer och samhällsplanering

Innehållsförteckning

1. Förord.....	i
2. Inledning	1
3. Disposition	1
4. Syfte	2
4.1. Frågeställning	2
5. Metod	3
6. Teoretisk uppbyggnad	4
6.1. Kunskapsutveckling – kompetens – de lärande	5
6.1.1. Kunskapsutvecklingsprocess - framläggande kompetens	7
6.1.2. De lärande - subjekten.....	8
6.2. Retorik - samhällsplanering.....	11
7. Förfaringssätt för datainsamling och utvärdering	13
7.1. Analys.....	14
7.1.1. Metoddiskussion	15
8. Speglingar – analys steg ett.....	16
8.1. Gör vi saker på rätt sätt?	17
8.1.1. Förutsättningar	17
8.1.2. Beskrivningar	19
8.1.3. Återkopplingar	20
8.1.4. Ifrågasättande	21
8.2. Gör vi rätt saker?	22
8.2.1. Vidimerande	22
8.2.2. Försummande.....	24
8.2.3. Förnekande.....	24
8.3. Stöds riktigheten i kunskapen av makten eller vise versa	25
8.3.1. Stöds riktigheten i kunskapen av makten.....	26
8.3.2. Stöds makten av riktigheten i kunskapen.....	32
9. Återspeglings – analys steg två.....	35
9.1. Logos	36
9.2. Ethos.....	36
9.2.1. Subjekt position.....	37
9.2.2. Språk och Ethos	37
9.3. Pathos	38
9.3.1. Språk och Pathos.....	38
9.4. Dialogens karaktär.....	38
10. Slutsats	39
11. Referenser	a
11.1. Internet referenser.....	b
12. Bilaga	c

1. Förord

Uppsatsen baseras på intrycken från ett empiriskt material bestående av åtta intervjuer med åtta individer vilka på olika sätt och inom tre olika organisationer arbetar med fysisk samhällsplanering. Alla dessa organisationer är att se som kunskapsintensiva eller att definiera som kunskapsorganisationer.

Jag vill därför först och främst tacka dessa organisationer och dessa människor vilka öppnade sina dörrar för mig och min undersökning. Speciellt vill jag tacka respondenterna, vilka deltog i studien deras vänlighet och öppenhet samt den stora generositet som de visade då de delgav mig sina uppfattningar om hur de upplevde sitt arbete och vad de upplevde vara viktigt både då det gällde dem själva och deras arbetslivs vardag.

Vidare hoppas jag kunna återgälda lite av det förtroende jag upplevt min handledare Bosse Bergstedt visat mig avseende mitt uppsatsarbete och dess framskridande.

TACK Bosse!

Slutligen vill jag tacka min familj och min mamma för deras aldrig sinande tålamod.

2. Inledning

Alla verksamheter bygger på kunskap och kompetens inom ett eller flera områden. Några verksamheter omfattar enbart kunskap och kompetensbehandling. Dessa verksamheter brukar kallas kunskapsintensiva eller t o m kunskapsorganisationer. Värdet i dessa organisationer bygger på personalens sammanlagda förmåga att förena och utveckla sina kunskaper samt skickligheten att sälja kunskaperna, den gemensamma kompetensen på arbetsmarknaden. För arbetstagarna och deras arbetsgivare innebär det omvärldsbevakning och ett ständigt behov av lärande. Ständigt lärande - förutsätter ständig återkoppling, feedback. Att vi lär av våra misstag är en gammal känd sanning, men frågan är om vi inte lär mer varje gång vi lyckas med något (bara vi får reda på att och hur vi har lyckats). I detta sammanhang är det viktigt att förstå vad kunskap och kompetens innebär. Denna studie utgår från olika typer av uppfattningar om begreppen kunskap och kompetens.

”Att mitt arbete handlar om att hantera kompetenser det hade jag aldrig tänkt på tidigare men det är det faktiskt” (respondent i beställarorganisation)

Problematiken med att definiera vilken kunskap och vilka förmågor som innebär att de uppfattas som kompetens skulle jag vilja ansluta till innehållet i föredraget ”Ont och Gott i konsten” av fil dr Maud Färnström¹ filosoficirkeln i Lunds regi hösten 2004. Essensen av föredraget kan beskrivas med några få ord. Problemet ligger inte i om något är ont eller gott, utan på vilka sätt den internaliserade normen för godhet och ondska påverkar oss i vår uppfattning av omvärlden. Resonemanget uttrycker möjligheten att beskriva varianter för hur kunskap och kompetens hanteras och uppfattas olika av individer inom en organisation, i en verksamhet och i omvärlden.

3. Disposition

För att ge läsaren en möjlighet att ta del av hur jag gått till väga och vilka resonemang som utvecklats under studiens gång måste texten ses som beskrivningsorienterad och inte utvecklingsorienterad. Jag kommer därför att delge läsaren teoretiskt material som baseras på ett urval gjort efter att analysen utförts och därför måste ses som induktivt i detta hänseende. Detta innebär inte att jag som författare aldrig tidigare kommit i kontakt med dessa teorier. Det teoretiska kapitlet baseras både på material samt ämnesområden som är nya för mig och på sådant som jag erfarit genom tidigare studier, arbets- och livserfarenheter. Tidigare erfarenheter påverkade mina urvalsreferenser och gör att min studie i detta avseende delvis är deduktiv.

Innehållet i syftet för studien definierades före den empiriska undersökningen men sättet varpå det nu kommer till uttryck har förändrats under studiens gång.

---

¹ maud.farnstrom@arthist.lu.se, <http://video ldc.lu.se/fc04h2.htm> se under Föredrag den 28/9, 2004: Representationen av Ont och Gott i konsten.

Metoden, fenomenografi, och den teoretiska basen för det praktiska uttrycket för de aspekter som skulle analyseras bestämdes också före den empiriska undersökningen.

Dispositionen är därför följande: Syftet och frågeställningar och problemställning utgör början för att läsaren skall kunna veta vad som är min avsikt med studien. Därefter presenterar jag metoden som används i undersökningen men utan att beskriva tillvägagångssättet. Jag väljer istället att presentera det teoretiska resonemang som studien bygger på, därför att jag vill ge uttryck för ontologiska och epistemologiska teoretiska beröringspunkter vilka utvecklas inom studien. Inte förrän här kommer jag till tillvägagångssättet och den empiriska undersökningen. Den empiriska undersökningen presenteras i en analys i två steg. Slutligen avslutas uppsatsen genom en diskussion.

4. Syfte

Uppsatsen behandlar uppfattningar vars innehåll urskiljs ge mening att uttrycka kunskap vilken uppfattas beskriva kompetens.

Syftet är att tolka och analysera upplevelser av kompetens och kunskap i kunskaps-intensiva verksamheter.

4.1. Frågeställning

För att uppnå syftet i uppsatsen har följande frågeställningar gjorts då dessa underlättar möjligheterna att uppfatta (upptäcka) de aspekter som avses att undersökas. Min avsikt är att svaren på dessa frågeställningar ska belysas genom analyserna av det tillgängliga datamaterialet. Svaren bör ses i analysernas uppbyggnad samt innehåll och inte som explicita definitioner. Frågeställningarna är följande:

På vilka sätt kommer kompetens och kunskap i uttryck under intervjuerna angående respondenternas arbete?

Vilka mönster bildar dessa uppfattningar om kunskap och kompetens?

Således är dessa mönster uttryck vilka ger mening och innehåll åt det normerande för kunskaps- och kompetensuppfattningarna?

5. Metod

Jag avser att utgå ifrån den fenomenografiska ansatsen som metod. Ansatsen kan ses skildra två sidor av samma sak utifrån en icke-dualistisk ontologi vilken uttrycker en överindividuell framställning av världen och det mänskliga tänkandet (Lindberg-Sand, 1996). Fenomenografi innebär forskning om uppfattningar (Marton, 1981). Med metod avser jag inte datainsamlingsförfarande utan den metod som används för att analysera och tolka de empiriska och teoretiska data som jag genom min datainsamling har tillgång till. Datainsamlingen är samtidigt intimt förknippat med metoden då analysen ofrånkomligen påbörjas redan under insamlandet vilket också inverkar på det fortsatta insamlandet av data (Marton & Booth, 2000). För att tydliggöra den intima samverkan som finns mellan forskaren (mig) och data kring det utforskade fenomenet samt resultatet av studien vill jag citera Marton & Booth:

”När vi diskuterar ett fenomenografiskt forskningsarbete, måste vi komma ihåg att vi har att göra med en lärande (forskaren) som lär sig om ett visst fenomen (hur andra erfar fenomenet ifråga) i en situation (forskningssituationen) som forskaren själv har format. Den utformningen eller strukturerandet har precis som i andra fall av lärande en inverkan på lärandets utfall, både forskarens lärande (vad hon kan få ut av forskningsinsatsen) och de studerade människornas lärande (vad de kan reflektera över i forskningssituationen).” (Marton & Booth, 2000, s 168)

Citatet tydliggör kravet på en medveten uttolkning av vem eller vilka som ses som subjekt i studien. Den fenomenografiska ansatsen klargör att det tolkande subjektet är forskaren, i denna uppsats jag själv och dessutom att de uttryckande subjekten är respondenterna som intervjuats och vars uppfattningar ges utrymme i studien. Insamlad data från respondenterna kan ses som brottstycken där olika innebörder finns uttryckta, dessa delar har samband och bildar tillsammans en helhet (Marton & Booth, 2000). Denna analysering av samband mellan kvalitativt olika typer av uppfattningar kring samma fenomen är centralt i fenomenografin (Lindberg-Sand, 1996). Fenomenografisk forskning tydliggör variationsvidden i individers kunskapsbildning gällande ekvivalenta fenomen, d v s olika sätt att tänka om och strukturera omvärlden (Svensson, 1984). De fenomenografiska forskningsresultaten är uttryck för ett konstitutionellt nätverk av mänskliga aktiviteter baserat på upplevelser av ett specifikt fenomen. Fenomenografiska resultat ger därmed ett vidare perspektiv än en internalisering (individuell konstruktivism) och en externalisering (social konstruktivism) (Anderberg, 1999). Uppfattningarna är sedda som enskilda relationer mellan individerna och deras omgivning (Anderberg, 1999). I detta sammanhang är det viktigt att också tydliggöra tidsaspekten och betydelsen tid för uttryck av uppfattningar, vilket fil dr Berg Olsen diskuterar i följande citat:

”...den intersubjektive temporale orden knyttet til våre konkrete erfaringer antyder en forbindelse mellom menneskets opplevelser og den temporale orden som finnes i naturen. Den erfarte temporalitet kan ha et biologisk grunnlag. Hensikten er følgelig ikke en reduksjon av den opplevde tid, eller på noen måte å forklare temporaliteten ved noe annet enn den selv. Den tid vi personlig erfarer er den fundamentale virkelighet. Dog er det en mulighet for at det eksisterer en indre sammenheng mellom organiske temporale prosesser og de temporale erfaringsstrukturer.” (Berg Olsen, 2004, s 1)

Berg Olsens citat ger en direkt indikation på subjektivitetens betydelse då uppfattningars värde definieras som vetenskaplig data. Resonemanget visar att den internaliserade subjektiviteten inte bara är uttryck för innehåll vars mening definieras av en successiv tidsaxel utan också av en reflexiv temporal tidsaxel. Tiden kan uppfattas genom studier av omvärlden. Därmed innebär tiden en process ur vilken subjektens uppfattning ges form genom intryck. Dessa intryck ger sammanhang för normaliserande uttryck av innehåll och mening. Tid avser ordning. Nedanstående citat konkretiserar resonemanget.

”Det er min oppfatning at denne foregripende evne hviler på en nødvendig korrelasjon mellom den eksterne og den interne temporale ordning i naturen generelt og mellom organisme og omgivelser spesielt.” (Berg Olsen, 2004, s 16)

Citatet avser att konkretisera inte bara tidsaspekten utan också tydliggöra interaktionen mellan det internaliserade och omvärlden, den externa aspekten. I studien är uppfattningarna beskrivna i termer vilka bygger på respondentens förståelse av omvärlden och har karaktären av att vara specifika, överensstämmande, osäkra eller mer eller mindre uttryckta, avgränsade, centrala och uttryckta genom beskrivningar av aktiviteter i respondentens arbete. Jag uppfattar att den fenomenografiska ansatsens möjligheter ligger i att den inte har som syfte att sönderdela genom att kritisera fenomenet, inte heller lyfta upp begränsningar för vad som definierar fenomenet genom dikotomier. Istället ger ansatsen möjlighet till ett lärande av och om fenomenet som helhet. Resultat som baseras på den fenomenografiska metoden analyseras och tolkas för att synliggöra mönster av uppfattningar som är uttryck för helheten utan att avse att definiera ”sanningen” eller ens en sammanfattning av helheten som uttryck.

6. Teoretisk uppbyggnad

Det är svårt att utesluta lärande då kunskap och kompetens fokuseras, kanske är det omöjligt. Uppfattningar om meningar om kunskap och kompetens kan uttryckas utan att definiera om eller vilka läroprocesser som sker, däremot vill jag försöka tydliggöra teoretiskt ställningstagande vari analysen av empirisk data baseras.

Med hänsyn till ovanstående resonemang uppfattar jag att kompetens fordrar ett synsätt som innebär kunskapsutveckling. Jag har därför resonerat kring faktorer vilka anses påverka synen på kunskap och kunskapsutveckling. Kunskapsbegreppet, handlingsutrymme för att nå ”rätt kunskap” och dess relation till olika tidsfaser, sociala situationer, sociala grupper och därmed till de internaliserade normer som där gäller för kompetens. Resonemang kring möjligheten att identifiera och definiera kompetens i en verksamhet förs genom att lyfta fram tre infallsvinklar - dess sakinriktning, identifikationsinriktning och målinriktning det vill säga: vad som görs, vem som gör det, hur det görs och varför det görs. Språket och språklighetens värde diskuteras samt betydelsen av retoriken som verktyg för att överbygga gränser i sociala situationer.

6.1. Kunskapsutveckling – kompetens – de lärande

Förståelsen för vilken kunskap som anses viktig kan beskrivas på olika sätt. Ett av dessa sätt är kunskaps förhållande till kunskapsutveckling. Här är det avgörande hur någon förhåller sig till kunskap och vad som definieras som ”rätt” kunskap. Det senare uppmärksammas då inläringssätt diskuteras. Marton, Dahlgren, Svensson och Säljö kom i sin bok, ”Inläring och omvärldsuppfattning”², fram till två sätt att uppfatta vad inläring går ut på. Den ena uppfattningen är ytrinriktad/anatomisk och den andra är djupinriktad/holistisk. Då det gäller den ytrinriktade/anatomiska uppfattningen tycks den lärande uppfatta inläringen som en överföring av kunskapsbitar från lärobokens sidor (informationen, datan) till minnet. Detta skiljer sig från den djupinriktade/holistiska uppfattningen där den lärande ser sig själv som den som med bokens (informationens, datans) hjälp ”skapar kunskap”, genom den aktiva processen att bättre förstå en företeelse eller en tanke. I samma bok tar också författarna upp en central fråga avseende definitionen av ”rätt kunskap” vilken bygger på omvärldsfaktorn. Denna åskådliggörs i följande citat:

”Har man exempelvis ett visst universitetsämne som utgångspunkt, bör man sikta på behärskning av sådana centrala begrepp och principer som gör studenten bättre skickad att förstå den omgivande verkligheten. Tar man å andra sidan denna verklighet som utgångspunkt för studierna, bör analysen föras tillräckligt djupt för att nå fram till precis samma centrala begrepp och principer.” (Marton, Dahlgren, Svensson, Säljö, 1977, s 166)

Resonemanget som förs i citatet klargör två viktiga infallsvinklar på vilken kunskap som är ”rätt”. Infallsvinklarna är **makt** att definiera kunskap samt **handlingsutrymme** bestående av att få tillgång till ”rätt” information, ”rätt” språk, ”rätt” verktyg, ”rätt” kulturella och sociala uttryck³. Allt detta behövs för att en individ eller grupp av individer ska kunna tillgodogöra sig och få möjlighet att uttrycka sin förståelse för ett ”ämne”. Interagerande mellan dessa båda infallsvinklar har bland annat Ingrid Carlgren formulerat i boken, ”Miljöer för lärande”⁴:

”Om man skall kunna delta i skolarbetet och utveckla skolkunskap behövs en särskild slags kommunikativ kompetens för att kunna interagera med andra i skolan på ett såväl socialt acceptabelt som effektivt sätt. Begreppet kommunikativ kompetens sätter relationen mellan språket och kulturen i fokus. Språk och ord har såväl en kognitiv som en socio-kulturell sida. Orden har mening både socialt och för en själv.” (Carlgren, 1999, s 19)

Citatet ur Carlgrens bok visar på en praktisk nivå hur mångfasetterad kunskap kan upplevas samt att det finns ”kunskapsgränser” i samhället vilka definieras av tillgänglighet och handlingsutrymme för de lärande. Dessa ”kunskapsgränser” och hur de relaterar till handlingsutrymme kan ses genom Alexander Styhres ”glasögon” i hans

---

² Marton, Dahlgren, Svensson & Säljö, 1977 (s 157)

³ Vygotsky, 1975; Flood & Romm, 1996 (se speciellt figur, 12:1, s 234); Ellström, 1992 (s 84-85); Anderberg, 1999; Lyotard, 1999 (s 25-27); Dysthe, 2003 (s 21); Styhre, 2003; Granqvist, 2004 (s 112-117)

⁴ Carlgren, 1999, s 19

kritiska och postmoderna diskussioner beträffande kunskapssamhällets ramar⁵. En av dessa ”ramar” kan ses som skolans värld i förhållande till eleverna. Skolans sätt att använda språket och elevernas möjlighet att förstå skolans språk (läs lärarnas), skolans sätt att uttrycka sig. ”Skolans språk” påverkar elevernas möjlighet att få tillfälle att utveckla ett konstruktivt och kritiskt tänkande men också för elevernas förmåga att dela med sig av egna och gemensamma erfarenheterna samt delge andra sina kreativa och utvecklande tankar⁶. För att utveckla detta har jag valt ett citat från en av Lyotards böcker. Citatet uppfattar jag ger en beskrivning av kunskapens mångfald, från vilken kunskap ges innehåll åt vad som uppfattas som kompetens⁷.

”Knowledge (savoir) in general cannot be reduced to science, not even to learning (connaissance). Learning is the set of statements which, to the exclusion of all other statements, denote or describe objects and may be declared true or false. Science is a subset of learning. ... But what is meant by the term knowledge is not only a set of denotative statements, far from it. It also includes notions of “know-how”, “knowing how to live”, “how to listen” (savoir-faire, savoir-vivre, savoir-écouter), etc Knowledge, then is a question of competence that goes beyond the simple determination and application of the criterion of truth, extending to the determination and application of criteria of efficiency (technical qualification), of justice and/ (or happiness (ethical wisdom), of the beauty of a sound or color (auditory and visual sensibility) etc. Understood in this way, knowledge is what makes someone capable of forming “good” denotative utterances, but also “good” prescriptive and “good” evaluative utterances. ... It is not a competence relative to a particular class of statements (for example, cognitive ones) to the exclusion of all others.” (Lyotard, 1999, s 18)

Resonemanget ovan avser att ge mening åt vad som definierar kunskap. I citatet tydliggörs att kunskap är avhängigt och har så många infallsvinklar att det kan vara svårt att ge en helhetsbild för vad kunskap innebär och är uttryck för. Kunskap måste därför utforskas och följas upp på alla upptänkliga sätt vilket kan baseras på vad jag upplever Styhre ger uttryck för i följande citat

“Knowledge is a category of human experience that is fundamentally indeterminate. It cannot be captured in the great book of being, but will always remain a somewhat elusive and ambiguous concept” (Styhre, 2003, s 138-139)

Jag uppfattar att Styhre öppnar upp för en vidare förståelse för (o)begränsningarna i kunskapsbegreppet. Avsaknaden av ett uttömmande svar för vad kunskap bygger på blir härigenom tydligt. Detta hindrar inte utan lyfter istället fram behovet av att låta kunskap specificeras för olika tider och sammanhang. Kunskapsbegreppet ger vid handen att kunskaper baseras på de internaliserade normerna som uttrycks i de delar av samhället inom vilka individer eller grupper verkar.

---

⁵ Styhre, 2003

⁶ Carlgren, 1999, s 19; Dysthe, 2003, s 21

⁷ Lyotard, 1999, s 18

6.1.1. Kunskapsutvecklingsprocess - framläggande kompetens

Beskrivningar av kunskapsnormer får uttryck genom kunskapsutvecklingens riktning. Flood och Romms resonemang i boken, ”Triple loop learning”⁸, diskuterar läroprocessers kunskapsutfall vilka tydliggör mönster genom konsekvensavgränsningar. De läroprocesser som diskuteras bygger på tanken om ”single, double and triple loop learning”. Liknande resonemang har förts av en rad forskare bland annat Argyris & Schön⁹ och Ellström¹⁰. Dessa resonemang lyfter upp utfallet av lärande som kunskapsutveckling inte läroprocesserna i sig. Forskare som istället koncentrerat sig på läroprocessers innehåll är t ex Knud Illeris¹¹. Illeris för en argumentation kring läroprocessen som ett spänningsfält mellan kognition, psykodynamik och samhälllighet. En forskare som på ett sinnrikt sätt försöker binda samman kunskapsinnehåll med läroprocesserna genom en dialektisk kunskapssyn är Otto Granqvist i sin bok, ”Lära eller Läras”¹², vilket visserligen begränsas genom hans miljöpedagogiska synsätt men som samtidigt ger uttryck för sambandet. Specifikt uttrycker han betydelsen och skillnaderna i objektiv kontra subjektiv kunskapsutveckling. Nedanstående citat är Granqvist förklaring för vad som kännetecknar miljöpedagogiskt tänkande.

“Miljöpedagogiska kännetecken. ...: Individen *konstruerar* själv sin kunskap och sina föreställningar om världen. Information kan överföras, men inte kunskap.; Konstruerandet av kunskap är en *ständig pågående process*, vilket innebär att kunskapen är föränderlig.; Lärande är alltid kopplat till *kontexten*, i vilken individen samtidigt ingår.; I läroprocessen, som är handlingsinriktad, använder individen *kunskap som verktyg*. Individen använder teorier och begrepp för att lösa uppgifter och problem.” (Granqvist, 2004, s 89)

Granqvist diskuterar handlingsnivåer satta i relation till lärandets loop och refererar då till Ellström¹³. Jag uppfattar att dessa resonemang påminner om det sätt varpå Flood & Romms beskriver kunskapsutveckling. Forskarna Flood & Romms resonemang ger uttryck för praktiskt tillämpbara frågor vilka kopplas till samt utvecklas för de tveeggade konsekvenserna av uttryck för maktfaktorers betydelse för möjligheten att utveckla kunskaper, och huruvida dessa är att se som kompetenser. Detta är det resonemang vilket analysen av det empiriska materialet¹⁴ kommer att baseras på och beskrivs därför lite närmare¹⁵. En ”single loop” vilket ger ”end-thinking” innebär ett icke reflexivt lärande och bygger på frågeställningar av följande slag, sakinriktade, identifikationsinriktade och målinriktade. Dessa kan utgå från tre typer av frågor:

---

⁸ Flood & Romm, 1996, s 225-230

⁹ Argyris & Schön, 1996, (s 22-25),

¹⁰ Ellström, 1992, (s 69-72; s 90-92)

¹¹ Illeris, 1999

¹² Granqvist, 2004

¹³ Ellström, 1996, s 29; Granqvist, 2004, s 106

¹⁴ Det empiriska materialet som här avses är de åtta intervjuerna med respondenter från tre olika organisationer vilka alla arbetar inom sektorn för fysisk samhällsplanering som ingår i denna studie.

¹⁵ Förklaringen refereras till Flood & Romms resonemang, (Flood & Romm, 1996)

”Gör vi saker på rätt sätt?” Vilket svarar på frågan: ”Hur ska vi göra?” ; ”Gör vi rätt saker?” Vilket svarar på frågan: ”Vad ska vi göra?”;

”Är det viktigt?” Vilket svarar på frågan: ”Varför ska vi göra det?”.

En ”double loop” integrerar design och praktik och koncentreras därför på, Hur göra Vad och är delvis reflexiv men styrs ofta av rådande krav, den dominerande meningen angående utvecklingen. Detta gör att en ”double loop” både kan utveckla ”nya” visioner men blir ofta vag på grund av osäkerheten i det okända. En ”double loop” styrs av gällande normer inom området, ämnet, för kunskapsutveckling.

En ”triple loop” kräver tolerans och öppenhet gentemot det rådande medvetandet. Frågan om varför vi ska göra vad och tillåta svaret på frågan hur, definieras av varför vi ska göra vad och inte av svaret på frågan vad vi ska göra. Den rådande kunskapsordningen begränsar inte svaret.

Alla dessa lärande loopar kan vara mer eller mindre reflexiva. Gränserna för den reflexiva förmågan ligger i *hur mycket och inte om* kunskapsutvecklingen styrs av den rådande kunskapsordningen.

6.1.2. De lärande - subjekten

I texten finns två uttryck för innehåll som innefattar normalisering, den internaliserade normen och den rådande. Dessa två uttryck ska på intet sätt ses som varandras synonymer utan baseras på skilda infallsvinklar av vad som avses med norm. Normalitet är svårgreppbart och beskrivs nästan uteslutande med hjälp av dikotomier. Dikotomier utgör då ramen, gränserna för vad som är normalt. Jag och du, vi och de andra, goda och onda exemplen är oräkneliga på dikotomiernas betydelse för förståelse av vad som är norm. Gemensamt för de individer som inkluderas i normen är att dessa ges handlingsutrymme att vara delaktig och kanske framför allt att uppleva sig själva samt upplevs av gruppen som varande subjekt¹⁶. Det är ur detta hänseende av yttersta vikt att bli sedd och se sig själv som subjekt för att bli delaktig i kunskapsutvecklingen. Vikten av att uppleva sig som subjekt för att kunna uttrycka ett anspråk på kunskap (kompetens) är något som jag uppfattar att filosofen Habermas utvecklar en tankegång kring i följande citat:

”Varje diskursivt uppnått samförstånd vilar på negationskraften hos oavhängiga subjekt, som i det de ingår en interpersonell relation reciprokt erkänner varandra som tillräkneliga subjekt – varvid tillräknelighet betyder att de orienterar sitt handlande efter giltighetsanspråk.” (Habermas, 1990, s 308)

Den internaliserade normen är vad som uppfattas som självklar bland dem som är integrerade, innefattas av normen och accepterar den (samt oftast följer den) oreflekterat¹⁷. Den rådande normen måste inte uppfattas som självklar att bejaka men kan ofta preciseras och tydligt avgränsas genom att förknippas med de hierarkiska maktstrukturer som finns i det samhälle som avser att innefattas av dem¹⁸. Normers betydelse inte bara som ”rådande” d v s uttryck för samhällets maktstrukturer utan

---

¹⁶ Reyes de los, 2001 (s 77-78, 104); Miegel & Schoug, 1998 (s 14)

¹⁷ Eriksson, 1998, 142-144

¹⁸ Reyes de los, 2001

också internaliserade genom självdisciplin diskuteras av en annan filosof, Foucault. Foucault uttrycker vad jag uppfattar som speglingar av vad den rådande normen har för betydelse för individen i sina diskussioner kring makt och självdisciplin¹⁹.

I detta resonemang antas varje individ uppfatta sig själv som subjekt både som enskild individ och som del av en grupp. Ett subjekt är inte vare sig ensamt eller oberoende andra subjekt men fristående i relation till andra subjekt och deltar aktivt i det egna subjektsskapandet. Att resonera kring utveckling av subjektens självbild resonerar också Sheila Green kring. Följande citat är hämtat ur en av hennes böcker för att åskådliggöra ett exempel på detta:

Reflexivity generates the self and is the foundation for self and identity, but reflexivity can itself be sustained only by an enduring subjectivity; that is, by an enduring sense of self and personal identity. However, this self is constantly under construction not just by the push of biology and of the socio-cultural context but also by the active process of self-construction. ... The experience of selfhood is imbued with cultural meanings as well as the meanings accumulated by the person herself. (Green, 2003, s 102, 103)

Ett subjekt vilket aktivt reflekterar över sin egen självbild definierar också grunden för kunskapsutveckling i ett kontextbundet sammanhang. I mötet mellan två reflekterande subjekt öppnas möjligheten till samtal, dialoger. I ett sådant möte är det av vikt att förstå att dessa två subjekt inte är desamma, de kan vara lika eller olika, men helt säkert annorlunda varandra. Habermas resonemang kring just konsekvenser av förståelse och kritiskt reflekterande subjekt vilket framgår i följande rader:

Uttolkarens och aktörens roller är inte identiska. Att förstå betyder naturligtvis inte att instämma. (Habermas, 1990, s 324)

Jag uppfattar att i ovanstående citat läggs tonvikten vid subjektens aktiva valmöjlighet både som lyssnare och som talare. För att återkoppla till resonemanget kring betydelsen av makt och hur maktens ordningar definierar normerna i det samhälle som individen deltar blir behovet att få sin ”egen röst hörd” vital. Det är viktigt att bli bekräftad som berättare men också att bekräfta sina egna erfarenheter i någons annans berättelse. Detta samspel kan uttryckas i de inre dialogerna och definieras genom det öppna muntliga och skriftliga berättandet. Peter Tillberg (2002) har skrivit om dialoger, yrkeskunnande och teknologi och den målande beskrivning som finns i texten om berättelsens betydelse för våra erfarenheter framgår i följande citat:

”En bra berättelse är ofta mångskiftande – det händer alltid något nytt när man återkommer till den. Just när man tror att man kommit dess innebörd på spåren, ändrar den riktning och leder tanken till platser som den inte tidigare har besökt. En bra berättelse förenklar inte, utan tar mig på allvar.” (Tillberg, 2002, s 17)

I citatet återkommer behovet av att vara sedd, ”ta mig på allvar” att som läsare, lyssnare bli tagen på allvar, vara ett subjekt, vidare handlar det om hur och varför. Berättelser måste alltså gripa tag i, roa och upplysa sina åhörare för att berättelsen ska uppfattas som saklig²⁰. Detta uppfattas som att berättaren kan sitt ämne och är engagerad²¹. I en

---

¹⁹ Foucault, 2002

²⁰ Hellspång, 2004, s 58: gripa, roa och upplysa – *movere, delectare och docere*

²¹ Hellspång, 2004, s 58: talarens behärskning av sitt ämne, - *logos*; talarens karaktär – *ethos*; talarens engagemang – *pathos*.

sådan berättelse skapas tillit mellan berättaren och åhöraren²² och gör att berättelsen är övertygande²³. Mitt resonemang kring citatet kunde lika gärna vara hämtat ur en bok om retorik. I Lennart Hellspongs bok²⁴, ”Konsten att tala”, finns en redogörelse för ett sådant resonemang grundat på den klassiska retorikens regler. Retorik är inte bara en konst att tala utan också en konst att lyssna på vad språket säger och förstå vad det visar. José Luis Ramírez har resonerat kring retorik som kunskapsteori.

”... varje konst – som till exempel retoriken – ... har sin vetenskapliga förklaring. I ena fallet förklaras *vad något är*, i det andra förklaras *hur någonting görs*. Det handlar egentligen inte bara om en, utan om två former av vetande eller vetenskap: en kunskap om fakta (lat. *Facta* = det givna eller det redan gjorda) och en kunskap om handlingar; man skulle kunna kalla det *facienda* (=det som ska göras, och på vilket sätt).” (Ramírez, 2004, s 41)

Ovanstående citat tydliggör skillnaden mellan det redan erfarna²⁵ och behovet av att förstå hur något ska göras i framtiden. Samtidigt lyfts två aspekter upp i citatet beträffande vilka svårigheter som finns att utveckla kunskaperna.

Vad något är, är inte självklart något som kan förstås.

Om det definieras kan det inte med automatik vare sig svara på frågan hur det är lämpligt att agera eller vilka konsekvenser olika agerande får.

Denna diskussion har ett genuint samband med planering vilket också är den slutsats som professor Ramírez gjort. I artikeln ger Ramírez en översiktlig beskrivning av några av retorikens grundbegrepp och visar i vilken riktning de kan användas som förståelse- och analysverktyg med särskild hänsyn till samhällsplanering och samhällsplaneringsforskning. Samhällsplanerna har som syfte att tydliggöra vad som är mest lämpligt att använda ett geografiskt område till. Denna lämplighet måste sättas i relation till önskemål och krav bland den nu levande generationen människor liksom kommande generationer för vilka möjliga konsekvenser av förändringarna ska vara acceptabla. Samhällsplanerna definieras ofta av mål och visioner om framtiden vilka måste implementeras, förstås och accepteras av alla som blir berörda.

Då denna studie har det gemensamt med innehållet i Ramírez artikel att de bygger på en kontext från samhällsplanering kommer jag att kortfattat referera till Ramírez artikel för att ge inblick i retoriken som verktyg i samhällsplaneringsprocessen.

---

²² Hellspong, 2004, s 58: *Pistis*: den tillit mellan talare och lyssnare som möjliggör en kommunikationsgemenskap

²³ Hellspong, 2004, s 58: *Persuasio*: Syftet med talet, att i varje fråga och situation finna det som övertygar.

²⁴ Hellspong, 2004, s 58

²⁵ med det erfarna i detta sammanhang menar jag det som någon lärt sig, förstått att hantera och definierat genom att ha hanterat i handlande – det givna.

6.2. Retorik - samhällsplanering

Jag kommer här nedan föra ett resonemang som huvudsakligen bygger på Ramírez text om humanvetenskaplig kunskapsteori.

I retoriken finns ett begrepp som kallas för topik eller Invetio vilket motsvarar vad som brukar kallas för tankevanor (vanor), perspektiv eller tankeparadigm. Detta kallar Ramírez för ”det föregivetagna” vilket kan ses som det vi upplever som självklart. I planeringssituationen kan detta tolkas som de internaliserade normer vilka samhällsplaneraren innefattar sig i. Detta för resonemanget vidare till betydelsen av retoriken som verktyg. I retoriken är inte vad som sägs det viktiga utan det som tas för givet. ”Ty några objektiva resonemang finns ej, allting är tänkt inom ett perspektiv och många meningsskiljaktigheter kan bero snarare på perspektivet än på resonemanget²⁶”

I retoriken finns tre klassiska begrepp *logos*, *ethos* och *pathos*, vilka är tre komplementära tolkningar av varje form av uttalande. *Logos* syftar till det som sägs, vad det betyder dess innehåll. *Ethos* innebär att det som sägs, sägs av någon och avslöjar något om denna person. *Pathos* handlar om engagemang och avslöjar något om vilka föregivetagna uppfattningar. *Pathos* refererar till att väcka känslor och inte bara det utan och (framförallt, skulle jag vilja säga) att väcka tankar och åsikter. ”All pedagogik och all undervisning går ut på att väcka något hos lärjungen som denna kan känna igen²⁷.” Det viktigaste med retoriken är inte att vara värtalig utan att bli trovärdig. Den som vill bli trodd utgår från de aspekter som personen uppmärksammar, de perspektiv eller aspekter denna tycker är viktiga, det föregivetagna, ej sagda. Inom retoriken kallas detta fenomen för *enthymem* vilket innebär att i resonemanget utesluts någon premiss eller själva slutsatsen, när dessa kan tas för givna. I dialogerna mellan olika aktörer används alltid *enthymem*. ”En diskussion om samhällsplanering är en dialogisk arena, där skilda aktörer bidrar med sina egna synpunkter och erfarenheter, och *enthymemet* är dialogens struktur. *Enthymemet* utgår ifrån att olika aktörer för in nya aspekter och insikter ur det egna förrådet. Slutsatsen är hela tiden öppen och påverkbar.²⁸”

Oberoende vem som blir bekräftad i en dialog, har alla fått nya insikter genom att mäta sina uppfattningar med andras, genom att jämföra dem och försvara sina egna tankar. Exempel på detta tydliggörs när vetenskapsmän presenterar sina forskningsresultat och blir retoriker då de beskriver sina forskningsresultat som de bästa men ändå är intresserad av andra forskares resultat för att nå längre i sin egen forskning.

”Det som vi kallar vetenskap är bara kunskapstekniker. Den egentliga vetenskapen, det vill säga ”vetenskapandet” är (faktiskt) en retorisk arena.” (Ramírez, 2004, s 48)

Resonemanget i citatet grundar sig på skillnaden mellan den vetenskapliga diskursen, vilken ger uttryck för logiska entydiga begrepp, och hur vetenskapen förklaras logiskt entydigt, som en berättelse, vilken utgår från retoriska förutsättningar. Ramírez uttrycker detta resonemang gällande samhällsplanering på följandesätt:

---

²⁶ Ramírez, 2004, s 46

²⁷ Ramírez, 2004, s 46

²⁸ Ramírez, 2004, s 48

”Samhällsplanering är ingenting annat än sättet att åstadkomma faktabaserade handlingsalternativ som kan tillfredställa önskvärda mål.” (Ramírez, 2004, s 54)

Detta resonemang visar att det inte är ”sanningen” som är rådande utan att valet utgörs av vad som anses vara godtagbart i sig eller leder till önskvärda resultat eller konsekvenser.

”Kunskap om fakta ger oss förmåga att handla. Men den diskurs som reder ut fakta fungerar helt annorlunda än den som avgör handlingar. Faktakunskap avgörs genom etablerade vetenskapliga kalkyler som använder språket på ett begränsat och bestämt sätt. Sanningen i våra slutsatser kan också ha prövats på förhand genom praktisk tillämpning (det som sedan sägs vara ”vetenskapligt bevisat”, när vi formulerar det i logiska termer). Kända fakta använder vi utan att behöva prata så mycket mer om dem så länge de är tillförlitliga (sanna) och inte falsifieras av nya fenomen. Men vad vi ska göra eller inte göra, vilka fakta och orsakssamband som vi måste känna till och utnyttja för att nå vårt syfte, om detta måste vi överväga. ... Problemet med handlingars valbarhet är att de tvingar oss in i ett samtal eftersom de för det mesta involverar flera subjekt.” (Ramírez, 2004, s 54)

Retorikens uppgift blir i detta sammanhang att genomskåda de tillitsskapande aspekter som gör samförståndet möjligt. På detta följer att det retoriskt intressanta för vetenskaplig diskussion *inte är vad som sägs* i en vetenskaplig studie *utan hur*. Det är vilka retoriska resurser forskare och vetenskapsmän involverar i sin vetenskapliga redogörelse för att få den accepterad som är avgörande. Denna retoriska acceptans för de vetenskapliga bevisen kräver en förmåga att slå ner på motståndarens bevis, inte endast att lyfta fram det fördelaktiga i de egna bevisen.

Retoriken blir därför ett verktyg som innefattar en moralisk aspekt för att inte ”missbrukas” i kunskapsutvecklingen. Det är framförallt som ett verktyg i lyssnande som retoriken förs fram i Ramírez resonemang. Det är viktigt att i dialogen uppfatta vilka åtgärder som är nödvändiga, vilka mål som är att se som fördelaktiga för samhällsplaneringsprocessen under möten (samråd) med alla som är involverade, både myndigheter, samhällsplanerare och medborgare. Att lyssna för att förstå och att presentera det som förstås på ett klargörande sätt, genom att åstadkomma allsidiga överläggningar som inte låter vissa intressen dominera, eller dölja andras är nödvändigt. För att låta den moraliska aspekten få utrymme så bör samhällsplaneraren ha som mål att vara ”opartisk”. Samhällsplanering och design är de skapande aktiviteterna vars syfte är att skapa ett bättre och meningsfullare samhälle för alla. ”Det handlar om en dialog på olika nivåer; en medborgerlig dialog om det som berör oss alla och en professionell dialog som finner de mest effektiva och acceptabla medlen till de fastställda målen.²⁹” Samhällsplaneraren måste i sin praktik ”få alla de involverade aktörerna att förstå rätt det som ska göras och att vara övertygande om att det är rätt att göra det³⁰”. För att uppnå dessa syften gagnar kunskapen om retorik möjligheten att bli en god lyssnare under förundersökningarna och en god klargörare av de slutgiltiga planerna.

Min intention är inte att diskutera riktigheten i Ramírez resonemang utan endast att visa på *ett sätt* att beskriva retoriken som analytiskt verktyg. Jag vill påpeka att retorik och retoriska begrepp kan uttryckas och tolkas på andra sätt än det beskrivna. Retoriska begrepp uttrycker handlingar utan mål, vilket gör att målet för handlingar kan beskrivas

---

²⁹ Ramírez, 2004, s 57

³⁰ Ramírez, 2004, s 56

genom retoriska begrepp. Samtidigt kan retoriken användas för att ge uttryck för handlingens konsekvenser, för vad som sägs vara viktigt och riktigt samt vilka kunskaper som upplevs ge kompetens. Jag uppfattar att retorik kan tydliggöra kopplingen mellan rådande och internaliserade normer för handlingar inom en kontext eller en diskurs.

7. Förfaringssätt för datainsamling och utvärdering

Det förfaringssätt som jag avser att använda för datainsamling är i första hand öppna intervjuer. För detta förfaringssätt kommer jag främst att knyta an till vad Mats Alvesson uttrycker i sin skrift ”Beyond Neo-Positivist Romantics and Localists – A Reflexive Approach to Interviews in Organizational Research”, beträffande det kvalitativa förhållningssättets krav angående forskningssubjektens värde relativt varandra.

Valet av respondenter påverkar utfallet av intervjuerna. Samtliga respondenter arbetar i kunskapsintensiva verksamheter. Deras yrkesroll är beroende av den kunskap/erfarenhet/kompetens som yrkesrollsinnehavaren har tillgång till i sig själv som individ samt de möjligheter som ligger i samarbete på olika sätt. Alla respondenter har själva valt att delta i intervjuundersökningen. Orsaken till att de valt att delta skiljer sig dock från subjekt till subjekt. Variationen ryms i uttryck som: en möjlighet till en gemensam upplevelse vilken kollegor upplevt vara givande, ett område som är viktigt för respondenten och därför är något som denne vill dela med sig av, respondenten blev tillfrågad och tyckte att det var ok utan att fördjupa sig vare sig i varför eller i ändamålet för studien. Gemensamt för alla respondenter är att deras arbete innefattar arbetsuppgifter vilka behandlar fysisk samhällsplanering.

Kontakten med respondenterna skedde på flera sätt: På arbetsplats X fanns sedan tidigare kontakt då respondenter från denna arbetsplats deltog i en tidigare undersökning³¹, individerna är dock inte desamma. Två av de tre respondenterna hade träffat mig tidigare då jag presenterade tidigare studiers resultat³². Kontakterna med arbetsplats Y skedde då jag träffade en av respondenterna vid ett allmänt samråd angående deras verksamhet vilken påverkade min egen närmiljö. Denna kontaktperson lämnade sedan det öppnet för andra inom sin organisation att delta. Kontakterna med arbetsplats Z skedde med e-post, först som korrespondens med överordnad och därefter direkt med respondenten som deltog i studien.

Alla respondenter fick ett introducerande e-brev före intervjutillfället³³.

Respondenternas inbördes arbetsuppgifter skiljer sig åt, deras organisatoriska positioner i de olika organisationerna är olika. Respondenterna är i åldrar från sen 20-årsålder till 50-årsålder. Fem av respondenterna är kvinnor, tre är män. Familjesituationen är inte enhetlig bland respondenterna. Majoriteten lever med en partner. Hälften har presenterat

---

³¹ Börebäck, 2004^a och ^b, C-uppsats i dels Pedagogik och dels i Genusvetenskap avseende arbete med miljökonsekvensbeskrivningar.

³² Börebäck, 2004^a och Börebäck, 2004^b

³³ Se bilaga A

att de har hemmavarande barn. Respondenterna har alla akademisk utbildning, sex av åtta har en utbildning från tekniska högskolan. Alla respondenter har självständiga arbetsuppgifter, arbetar med projekt alternativt projektliknande uppgifter. Utbildning och/eller intern och/eller extern samordning är del i samtliga respondenters arbetsuppgifter.

Intervjuerna genomfördes på respektive respondents arbetsplats i avskilt rum. Rummet/platsen hade valts av den enskilde respondenten. På arbetsplats X där tre intervjuer genomfördes skedde alla intervjuerna i ett samtalsrum skilt från respondentens arbetsrum. På arbetsplats Y där fyra intervjuer genomfördes, skedde tre i respondenternas eget arbetsrum och en i ett sammanträdesrum. På arbetsplats Z där en intervju genomfördes skedde intervjun i respondentens arbetsrum.

Alla intervjuer spelades in med bandspelare men vid två tillfällen upptäcktes att tekniska problem förekommit varför delar av intervjuerna inte finns inspelade utan endast som sporadiska anteckningar. Under intervjuerna gjordes anteckningar om kroppsspråkets skiftningar.

Som intervjuare upplevde jag samtliga respondenter som öppna och villiga att dela med sig av sina erfarenheter. Jag utlovade i samtliga fall att förhålla mig konfidentiellt i förhållande till dem som individer och deras yrkesroll samt gentemot det företag eller organisation vilken de var representanter för.

Jag upplevde ett ömsesidigt förtroende vid alla intervjutillfällena utom möjligen vid ett. Vid detta tillfälle var respondenten under halva intervjun lätt avvaktande i sitt förhållningssätt vilket förändrades efter ett klargörande om hur innehållet skulle användas. Samtliga intervjuer genomfördes som öppna samtal där fokus riktades på respondentens arbete. Respondenterna inriktade sig på uppfattningen om sig själva, chefer, kollegor, kunder och uppdragsgivare samt vad som uppfattades utgöra det viktigaste/det rätta att göra i deras arbete.

Min uppfattning är att jag som intervjuare uppfattades som ”ofarlig” det vill säga någon som inte skulle bli skadlig för dem i deras yrkesroll eller som individer. Jag upplevde att jag uppfattades som trovärdig i det avseendet att jag skulle behandla dem så konfidentiellt som möjligt. Slutligen kan nämnas att respondenterna ingav förhoppningar om att min undersökning eller resultatet av den skulle gagna dem i deras vidare yrkesarbete.

7.1. Analys

Den analytiska tolkningen av det empiriska materialet görs i två steg. Det första steget avser att svara på frågorna om varför mer eller mindre definierad kunskap ges mening och innebörd att uppfattas som uttryck för kompetens inom detta kontextuella sammanhang. Förståelse avseende fenomenet, utforskas genom att följande frågor valts att ställas till det empiriska materialet:

Gör vi saker på rätt sätt?

Gör vi rätt saker?

Stöds riktigheten i kunskapen av makten eller vice versa?

Dessa tre frågor definierades av de båda forskarna Flood och Romm³⁴ med avsikt att utröna utfallet av läroprocesser, kunskapsutfallet. Jag har i denna studie ställt dessa frågor med utgångspunkt i den fenomenografiska ansatsen för att utröna variationer av uppfattningar kring fenomenet kompetens. Explicit innebär detta att svaren på dessa frågor ger uttryck för uppfattningar om kunskapsutvecklingens riktning och innehåller implicit ett stöd för vilka uppfattningar som uttrycker och ger mening åt kompetens.

Bearbetningen av det empiriska materialet startade i och med att varje intervju skrevs ut ordagrant. I det skrivna materialet fördes också anteckningar in avseende respondenternas kroppshållning, ”kroppsspråk” och audiella betoningar.

Den första fasen av analysen påbörjades under processen med utskrifterna och innebar till stor del en ”dialog” med det skrivna. Intervjumaterialet bearbetades på så sätt att varianterna av respondenternas olika uppfattningar ringades in genom utvalda ”citatt”. Uppfattningarna i citaten sorterades skriftligt under olika rubriker vilka representerade de förutbestämda frågorna. För att underlätta läsarens förståelse transkriberades variationen i citaten så att de kortfattat kunde presenteras i tabeller. Några citat bibehölls dock i sin helhet då de uppfattades vara en variant på respondenternas uppfattningar vilken speciellt klart och tydligt var uttryck för *en variant* av dessa uppfattningar.

Min förutfattade mening är att utvecklingen av förståelsen om uttryck, innehåll och innebörd i kunskap och kompetens kan ses ur flera aspekter. Jag utgår istället från tanken att det som sägs speglar den internaliserande normen kring föreställningen om vad som är viktigt, något som blir centralt för innehållet i uttrycket. Detta ger läsaren möjlighet till förståelse för vad dessa uppfattningar kan innebära. Svaren på frågorna är avgörande för det mönster jag uppfattar finns uttryckta i det sagda. Resultatet av denna analys presenteras under rubriken, ”Speglingar”.

Det mönster dessa speglingar beskriver i betydelsen av kunskap och kompetensskapande uppfattar jag som möjliga att presentera genom att använda de retoriska begreppen *ethos*, *pathos* och *logos*. I denna andra del av analysen tillämpar jag retoriken som verktyg för att definiera dessa mönster. Analysens andra del presenterar jag under rubriken ”Återspeglingsar”

7.1.1. Metoddiskussion

Jag har valt den fenomenografiska ansatsen som metod i studien och inkluderat den retoriska begreppsmodellen i analysen. I detta sammanhang är det lämpligt att påpeka den möjliga diskrepansen mellan den fenomenografiska ansatsen och den retoriska begreppsmodellen som analysmetod. Fenomenografin avser att uttrycka uppfattningar utifrån en icke-dualistisk ontologi medan den retoriska begreppsmodellen avser att lyfta fram dessa uppfattningar genom handlingar som i det språkliga uttrycket kan använda dikotomier i argumentationen.

Retoriken möjliggör uttryck av uppfattningar genom att vara vetenskapen om ”att tala väl”. En överordnad frågeställning inom retoriken är följande: ”Förmår talet över-

---

³⁴ Dessa frågor bygger på Flood och Romms diskussioner kring kunskap och kunskapsutvecklingsprocesser beroende av om lärandet baseras på ”single”, ”double” eller ”triple loop learning” processer (Flood & Romm, 1996).

tyga?”³⁵. Det innebär att retorikerns syfte är att som uttryckande subjekt få handlingsutrymme att lyfta fram sin uppfattning som den rätta. Detta definierar alla andra uppfattningar implicit som ”felaktiga” eller inte ”lika riktiga”. I resonemanget utgör retoriken medlet för en kraftmätning mellan de olika subjektens dignitet (i en jämförelse med varandra). Fenomenografin avser däremot att beskriva den variation av uttryck kring ett fenomen som uttrycks inom en kontext eller diskurs. Det är viktigt att i det här resonemanget anmärka att handlingar, vilka i sina språkliga uttryck bildar dikotomier, inte givet gör att handlingen i sig är dualistisk. Resultat, vilka definieras genom dikotomier, är dock resultat, vilka ontologiskt bygger på en subjektiv dualistisk inställning till resultatets värde. Detta innebär ändå att retorikern, det uttryckande subjektet, över tiden kan ändra uppfattning om vad som är uttryck för det riktiga. Samtidigt definieras varje uttalande som ett uttryck inom variationen uppfattningar.

Min uppfattning är därför att det inte föreligger någon ontologisk diskrepans mellan fenomenografin och retoriken. Detta antagande görs eftersom varianterna av uppfattningar inte hindras att beskrivas beroende av de sätt varpå deras handlingsutrymme påverkas inom aktuell kontext eller diskurs. Dessa uppfattningar beskrivs utifrån den retoriska begrepps bilden som handlingen att uttrycka uppfattningar. Variationen av uppfattningar bibehålls även om handlingarna kan utgöra en begränsning av möjligheten att uttrycka uppfattningarna i sig. Denna uppfattning anser jag uttrycks i innehållet i följande citat ur Øivind Andersens bok ”I retorikkens hage”³⁶:

”Retorikken står til disposisjon for alle. ...den forsvarer begge sider i en sak ... Men det er ikke retorikken som er i motstrid med seg selv, ... men sak står mot sak. ... Det troverdige strider ikke mot det mer troverdige ... Retorikken hjelper begge parter i en sak på samme måte: med å styrke sannsynligheten og underbygge troverdigheten.”
(Andersen, 2004, s 200)

De retoriska begreppen kan därmed bli ett analysverktyg som kan inkluderas i den fenomenografiska analysen för att uttrycka mönster i varianter av uppfattningar.

8. Speglingar – analys steg ett

De frågor som jag söker svar på i respondenternas uttalande och uttryck under intervjuerna är inte ett resultat av att jag ställt dessa frågor till dem utan måste ses som speglingar i den kontextuella verklighet som respondenterna utgår ifrån då intervjuerna äger rum. De citat jag här kommer att hänvisa till utgår därför från respondenternas arbete, arbetsmiljö och arbetssituation. Variationerna i respondenternas intervjusvar belyses i en sammanfattande text och tabeller. Några citat refereras till fullo, dessa är valda, inte för att belysa alla variationer utan representerar endast en uppfattning uttalad med ett särskilt klart uttryckssätt vid ett tillfälle av en respondent. Det är viktigt att påpeka att de uppfattningar som förmedlas bygger på arbetssituationer, arbetets art, och inte förmedlar personliga tyckanden. Respondenterna uttrycker snarare uppfattningar vilka definieras av individuella och gemensamma erfarenheter påverkade av arbetsuppgifterna kring planeringsarbete definierat som enskilt och gemensamt kunskaps- och kompetensförstående. Trots att respondenternas arbetsplatser, arbetsroller samt arbetets

---

³⁵ Hellspång, 2004, s 43

³⁶ Andersen, 2004

art skiljer sig i åt är den gemensamma faktorn fysisk samhällsplanering den kontextuella gemenskap som definierar denna analys. I de fall en specifik kontext är avgörande för en respondens uttryck och uttalande kommer kontexten att återges på ett så konfidentiellt sätt som möjligt.

För att beskriva uppfattningar som speglar uttryck vilka ger svar på frågorna: Gör vi saker på rätt sätt?; Gör vi rätt saker?; Stöds riktigheten i kunskapen av makten eller vise versa?; har varje fråga fått underrubriker vilka visar den riktning i vilka dessa uppfattningar uttrycks peka åt. Underrubrikerna avser att tydliggöra den differentiering som uppfattas inom svaren på frågeställningarna:

Frågan ”Gör vi saker på rätt sätt” har underrubrikerna, förutsättningar, beskrivningar, återkopplingar och ifrågasättanden.

Frågan ”Gör vi rätt saker” har underrubrikerna vidimerande försummande och förnekande.

Frågan ”Stöds riktigheten i kunskapen av makten eller vise versa” har delats upp i sina två underfrågor, stöds makten av riktigheten i kunskapen och stöds riktigheten i kunskapen av makten.

Underrubrikernas värde för att synliggöra variationer i uppfattningar kommer att tydliggöras under varje huvudrubrik.

8.1. Gör vi saker på rätt sätt?

Underrubrikerna tjänstgör som förtydligande av varianter på hur frågan kan tolkas.

Underrubriken, ”förutsättningar”, definierar tankevarianter, gör vi saker på rätt sätt, OM – gällande villkor för vad detta är.

Underrubriken, ”beskrivningar”, definierar tankevarianten, gör vi saker på rätt sätt, HUR – gällande sätt att göra detta på.

Underrubriken, ”återkopplingar”, definierar tankevarianten, gör vi saker på rätt sätt, DÄRFÖR – gällande respons på det som görs.

Underrubriken, ”ifrågasättanden”, definierar tankevarianten, gör vi saker på rätt sätt, VARFÖR – gällande kritisk granskning av skeendet och görandet.

8.1.1. Förutsättningar

Förutsättningar för att utföra saker på rätt sätt kan ses som strategier. Respondenterna uttrycker detta på ett varierande sätt. Förutsättningar uttrycks dels som uppfattningar vilka definierar vem som är närvarande, medverkande eller avser internaliserande subjekt. Dels uttrycks det som uppfattningar för på vilka sätt förutsättningar och strategier åstadkoms, där ”om”, det vill säga möjliggörandet liksom ramar/begränsningar avgör. Nedanstående tabell ger en översikt över variationer av uppfattningar vilka speglar respondenternas förutsättningar att göra saker på rätt sätt.

	Vem	Mål	Strategi	Syfte	Förutsättning - OM
1.	Kund/ Kollega	Aktivt miljö- och kvalitetsagerande	Peka på och gå igenom standarden och författningskraven.	Ge möjlighet till grundläggande insikt hos den lärande	För att den lärande, kunden kollegan själv ska kunna förflytta sig och själv förändra sitt beteende krävs en grundkunskap
2.	Individ/ den egna	Utföra arbetsuppgifter tillfredställe	Definiera utbildning och förmågor Ex teknisk kompetens, veta hur saker och ting byggs upp kombinerat med förmågan att se helheter	Identifiera den egna kompetensen/definiera den inför andra	Utbildningens normativa relevans för position och yrkesrollen som position
3.	Yrkesutövare	Uppnå kommunikation	Definiera vad som är intressant / problem. Definiera skillnader i likvärdiga organisationers struktur. Definiera vem som äger kunskap om det intressanta. Definiera var i organisationen "vem" befinner sig	För att få tillgång till den sökta kunskapen för att kunna förstå konsekvenserna av ett handlande, för att förstå vad och vem som bestämmer/har makt	Ställa rätt fråga på rätt plats
4.	Yrkesroll/ Myn-dighetsutövande	Uppnå förändring gällande norm och värdering	Med en dåres envishet hävda att de här frågorna är viktiga	Övertyga andra/dina medmänniskor/medarbetare/kunder om riktigheten, värdet i det som sägs	Auktoritet genom befogenheter i yrkesrollen vilken ger en allmän auktoritet att uttrycka åsikter inom andra fack

8.1.2. Beskrivningar

Beskrivningar är de sätt varpå respondenterna uttrycker sin uppfattning om vad som sker och görs. Det vill säga vad/vem anser vara rätt saker att göra vilket uttrycks genom beskrivningar för hur det görs. Respondenterna uttrycker på ett varierande sätt förbindelsers/relationers värde och utbredning. Detta sker både inom och utom organisationerna. Det handlar främst om mellanmännsliga relationer men också om att överbygga dessa genom sak och målinriktade arbeten.

	Vad/ Vem	Strategier - HUR	Syfte	Mål
5.	Inom grupp	Struktur för kommunikation, inte bara när utan också hur och med vem och i vilket syfte	Tydliggöra skapa förtroende inom gruppen	Gott samarbete
6.	Inom grupp	Identifiering av individernas olikheter, behov och värderingar Ex. morgontrött kollega – avvaktar med mötet till på eftermiddag för att resultatet ska bli optimalt; Rakt på sak eller inlindat i lös-snack. (ordvalet och språket är anpassas till mottagaren)	Minska friktionerna då gruppmedlemmar kommunicerar då de ömsesidigt har definierat vilka/hur de är och arbetar	Visad hänsyn, möjliggöra igenkännande vid nästa kommunikations-tillfälle – Ökad ömsesidig respekt på alla nivåer
7.	Gruppledare	Visa förtroende för att gruppmedlemmarna verkligen kan vad de behöver kunna. Kontrollera genom identifiering av kunskapsförståelse under möten som arbetsplatsträffar. Ge utrymme, förtroende att visa vad en person kan.	Innebära öppenhet att utbyta kunskaper inom gruppen. Definiera gruppdeltagarna som värdefulla resurser i projektet.	Utveckla nätverk inom och utom organisationen samt att definiera projektinnehållet väl
8.	Yrkesroll	Konsekvens i uttalande och krav, att inte göra åtskillnad mellan olika likvärdiga respondenter. Samtidigt ska krav ställas med utgångspunkt från förutsättningar	För att visa respekt gentemot de som befinner sig i beroendeställning men också för att behålla förtroendepositionen	Att definiera en tydlig yrkesroll
9.	Yrkesroll/ Yrkesprestation	Krav på ömsesidig ärlighet angående arbetsprestationer – där konsekvensen av prestationen blir synlig/definierad.	Säkerställa produktion/projekt ur kvalitetssynpunkt	Uppriktighet – ömsesidig respekt – Överlevnad inom yrket och för företaget i branschen

Här nedan kommer två av citaten att återges, det första beskriver behovet av struktur inom gruppen vid kommunikation (* i) och det andra gäller också struktur men utifrån behovet av att känna förtroende för och att ge förtroende till en grupp (* ii). Båda citaten definierar respondenternas uppfattning om att de gör saker på rätt sätt.

(* i) - Jag ser till att ha strukturerade kommunikationstillfällen, att ha inplanerade möten, både fysiska möten men också telefonkonferenser om man är flera eller kanske vanliga telefonsamtal och att ha e-postkontakt så fort man vill ha svar eller ska lämna svar på ett problem som man har i uppdraget/projektet.

(* ii) - Jag specificerar vilka kompetenser jag behöver i den här gruppen till vår resursplanerare. Så sätts gruppen ihop med en massa människor, ibland kommer de bara härifrån, ibland från andra delar av företaget och ibland utifrån. Det kan ju förändras under projektets gång. Jag måste lita väldigt mycket på dem. Att de verkligen kan det här, att de verkligen har rätt kompetens.

8.1.3. Återkopplingar

Återkopplingar definieras genom att respondenterna uttrycker uppfattningar om orsaken - ”därför gör vi saker på rätt sätt” Bland respondenterna har huvudsakligen detta ”därför” uttryckts som konsekvenser av vad som görs med hänsyn till antingen mottagaren eller de/den utförande.

	Vem/Vad i förhållande till Vem/Vad	Konsekvens i handlingen/görandet	Resultat – DÄRFÖR – svaret på frågan gör vi rätt saker
10.	Det som görs i förhållande till resultat- eller slutanvändare Planerare - brukare	Övertygande	Återkoppling genom att vara övertygad om behovet att övertyga kan definieras som regelverket för synen på det långsiktiga (i planeringen för resultatet)
11.	Den görande / handlande i förhållande till uppdragsgivaren Arbetslagare – Arbetsgrupp – Arbetsledare	Tillitgivande förtroendeingivande Processer av pålitlighet, ärlighet och trovärdighet	Återkoppling att uttryckas vara värdig Exempelvis genom att tillåtas visa rädsla och osäkerhet inför nya arbetsuppgifter samt motverka detta genom öppenhet och trygghet i arbetsgruppen samt ett tillåtande klimat där respons och gemensam problemlösning är möjlig

Att uttrycka ”därför” på ett sätt som ger mening blir tydligt i respondenternas uttalanden för handlingar/görande vilka definierar processer för att övertyga kanske övertala men också för att nå tillit. I de tillitsskapande processerna är förtroende, pålitlighet ärlighet, trovärdighet uttryckta eller definierade genom ordet aktning för handlingen, det utförda handlandet. Nedan vill jag presentera mycket förkortade citat som speglar två exempel på varianter av återkoppling. Det första citatet handlar om att vad som planeras också måste marknadsföras trots att det handlar om fysisk samhällsplanering (* iii). Det andra

citaten behandlar arbetets art och behovet för ömsesidigt förtroende och respekt visavi arbetskollegor/chefer i en arbetsituation (* iv)

(* iii) - Jag sitter på planeringssektionen, men marknadsfrågorna kommer in här också ... man måste på något vis tillrättalägga den här informationen. På så sätt så att de/köparna får upp ögonen för det här. Så att man får ett långsiktigt synsätt på vad det som sedan kommer att ske vad det medför för de framtida användarna. Det är långsiktig planering helt enkelt.

(* iv) - Man blir ju rätt ensam när man kommer ut till nya arbetsuppgifter. Då måste man ju ha bra backup hemifrån. Man måste man ju få lov att göra fel. Man måste ju också få möjlighet att diskutera hur man skulle kunna ha gjort eller om man får problem så måste man kunna lösa dem tillsammans. Man måste ju bli säker trygg i att våga göra fel. Det är ju på arbetsplatsen som kompetensutvecklingen sker och inte på någon kurs utan i arbetsgemenskapen.

8.1.4. Ifrågasättande

Ifrågasättande angående svaren på frågan ”Gör vi saker på rätt sätt” uttrycker respondenterna genom sina uppfattningar kring varför det görs. Dessa uppfattningar som ifrågasättandet ”*varför*” innebär definierar variationer av kritisk granskning av både det som görs och den som gör något. Respondenterna uttrycker uppfattningar som speglar ramar, riktmärken för normer samt diskrepans mellan definierade och användbara fordringar. För att innehållet ska bli synligt i dessa variationer av uppfattningar anges *Vem* det gäller, *Vad* det gäller samt vad ifrågasättandet är uttryck för.

	Vem	Vad	Uttryck för ifrågasättandet - VARFÖR
12.	Individ	Brister definierade genom exkludering från den rådande normen	Utanförskap (att hierarkier på grund av kön, etnicitet, utbildning, ålder m m är rådande)
13.	Yrkesroll	Granskning – egenkontroll eller krav på respons efter utfört arbete	Självkontroll - kvalitetskontroll
14.	Arbetstagare	Resurser som läggs ner i förhållande till de behov som finns	Missförstånd – Brister i kommunikationen

Exemplen var många gällande uttryck för de tre kvalitativt varierande uppfattningarna. Citatet nedan (* v) är ett exempel som väldigt klart och tydligt är uttryck för en uppfattning gällande behovet av självkontroll och god kvalitet. I citat kommer ifrågasättanden i sin tur som ett uttryck för att, det är i vad som inte är givet som det givna definieras.

(* v) Fråga: Är det något som du tycker att jag borde ha frågat dig om?

Svar: (skratt), den frågan kommer alltid, om det är något projekt så frågar de alltid: ”är det något som jag borde ha frågat om” och då tänker jag alltid att det är ju det, det handlar om, att veta vad man borde veta, eller ta reda på, som man inte vet, att man borde veta. (skratt)

8.2. Gör vi rätt saker?

Frågan, ”gör vi rätt saker” kan definieras på ett varierande sätt. Det går att behandla de rätta sakerna som, de viktiga, de riktiga, de goda, de sunda eller till och med de sanna. Uppfattningar som besvarar frågan, gör vi rätt saker, kan uppfattas bli vidimerade genom det som görs, uppfattas som försummade eller kan förnekas. Underrubrikerna tjänstgör som förtydligande av varianter på hur frågan kan tolkas.

Respondenterna ger uttryck för intryck och meningar vilka definierar hela spektrumet från vidimerande, försummande och förnekande. De uppfattningar som förmedlas visar en variation på varianter där individers/grupper av individers förmåga bedöms. Varianterna definieras av rummet, där rummet uppfattas som plats, lokal och/eller utrymme både fysiskt och känslomässigt.

8.2.1. Vidimerande

Respondenterna vidimerar uppfattningar svarande på frågan, ”gör vi rätt saker” genom sätt att uppnå trygghet, säkerhet, samhörighet, bekräftande, nytta samt genom att skilja sak och person i frågor som svarar på, ”gör vi rätt saker”. De uppfattningar som ges utrymme är de vilka vidimerar att det som någon gör är de riktiga, de viktiga, de goda, de sunda, eller helt enkelt de rätta i de sammanhang som de görs. Variationerna för vad som vidimerar ”vi gör det rätta” uttrycks i tabellen med rubrikerna, vem (det gäller), rummet (det sker/görs i) och sättet vari det bejakas.

	VEM/VAD	RUMMET Plats – Lokal – sfär - Utrymme	SÄTTET - På vilket det bejakas
15.	Individ – ”arbetstagare”	Arbetsplats, arbets- utrymme, arbets- kollegor, egna avdelningen	Trygghet, säkerhet, samhörighet, be- kräftande. Ex. arbetsplats, en bas att arbeta från, den egna avdelningen, kollegor ett bollplank och trygghet
16.	Individ - yrkesroll	Organisation: Helheter, delaktig- het, redundans, gemenskaper, samlad och belyst	Tänka efter, att få alla med sig, vår tid – inte min tid central, att bli sedd, ej dikotomier – utan medverkande samspel
17.	Individ – relation arbetskamrat/koll ega/medarbetare	Öppenhet, mål- medveten - ambition	Identifiering, positiv värderingsgrund, strävan för att utveckla, förbättra
18.	Individ – yrkes- roll relationer medarbetare, kollegor	Handlingsutrymme – intuitivt och medvetet	Känsla, självförtroende, uppleva för- troende för den egna personen att vara förmögen att ”göra det rätta”
19.	Yrkesroll – organisation	Handlingsutrymme inom	Förtroende (positionsskapande) genom praxis, ”erfarenheter” kunskap

		organisationen	(i relation till de som ger responsen) Tydlighet, konsekvens.
20.	Yrkesroll – yrkesutövning	Organisationen – handlingsutrymme	Fungera som katalysator – genom att vara öppen, ge förtroende, visa tillit
21.	Yrkesutövning – relationer – värdefulla erfarenheter	Samspelsutrymme – Handlingsutrymme	Lösa problem – konfrontera lösningen (med andra människor) – vara öppen för reaktioner, konstruktiv kritik – spegla detta i förändringar av lösningar – vara del i ett samspel
22.	Individ – yrkesposition – grupp/organisation	Öppenhet – Handlingsutrymme	Erkänna behovet av hjälp. Våga riskera sin expertposition – ömsesidig respekt ger sänkt risk och störst vinst för alla
23.	Individ – grupp – organisation	Organisation – Förändring – Öppenhet – Handlingsutrymme	Tålamod, tillit, flexibilitet och uppriktighet. - Att våga prata, att våga visa, att våga lyssna och vara mottaglig och ta konsekvenserna av det hörda och ”andras” erfarenheter

Två citat hämtade ur respondenterna flora av variationer vilka uttrycker sätt vilka vidimerar att vi gör rätt saker. Det första citatet är en beskrivning av kriterier som innebär trygghet i en arbetssituation (* vi), det andra citat beskriver sätt att förhålla sig till en risk för att säkerställa att vi gör det rätta (* vii). Båda citaten är beroende av rummet beskrivet genom organisationen, arbetsplatsen, men speglar också ett inre känslorum i en individs yrkesposition.

(* vi) - Jag tycker nog att det är en trygghet att ha ett ställe att utgå ifrån. Det finns perioder när man är väldigt mycket ute också. När man är ute sex timmar om dagen och inne två, eller är ute tre dagar i sträck. Det gäller att ha en bas att verka ifrån som man dels kan göra många arbetsuppgifter ifrån, det kan man ju i och för sig också ute i fält på en tillfällig arbetsplats, men det är ändå bättre om man, man har mycket information, pärmar och även den egna avdelningen som bollplank och trygghet. Det är ändå de som är kollegorna, så ja, det tycker jag.

(* vii) - Jag brukar tänka innan, fundera och försöka prata med någon annan som kanske jobbat med samma ”kund” eller liknande ”kunder”. Jag ställer de här riktigt dumma frågorna. I början var det lite svårt, att få lov att fråga, det är alltid lättare att prata med människor som man känner, man måste inte bevisa någonting, man måste inte stå för något. Utan det är mer bara att hjälpas åt att lösa det här. Så fort människor känner att det är en risk att berätta något, att de ska bli anklagade för något om det blir fel. Men nu går det bra och jag har alltid med mig ”mer” innan jag går ut utanför huset. Det är ju det som är bra med att det finns många kompetenser på samma arbetsplats, man får många infallsvinklar på vad som är viktigt.

8.2.2. Försummande

Respondenterna ger uttryck för försummande av möjligheten till att ”vi ska göra rätt saker”. Variationerna för vad som försummar att ”vi gör det rätta” uttrycks i tabellen med rubrikerna, vad/vem (det gäller), rummet (där det som sker/görs i) och sättet varpå det försummas.

	VEM/VAD	RUMMET Plats – Lokal – Sfar - Utrymme	SÄTTET - försummelsen
24.	Individ- kompetens - Arbets- ledning - Arbetsgrupp	Organisationen – karriären - framgångs- stege	Rigiditet i systemet beroende på stela normer och värderingar: hierarkier. Diskrepansen mellan att vara kunnig/erfaren och vilja dela med sig av kunskap/erfarenheter för att uppnå gemensamt goda resultat och att vara kunnig och viljan att använda kunskap för att själv (som individ) nå framgång
25.	Expert- kunskap - Arbets- grupp	Gruppträck – Handlingsutrymme	Att stänga dörren och inte lyssna. Ute- sluta erfarenhet/kunskap från en kollega på grund av att gruppträcket innehåller viljor som därmed inte kan ”rättfärdigas”/ få utrymme.
26.	Yrkesroll/ Yrkesut- övare	Handlingsutrymme – göra skillnad mellan sak och person, tyckande och ramar för definition eller uttryck	Avstå från att delge information eftersom det kan uppfattas som en åsikt // Att delge åsikter är att missbruka sin ställ- ning och därför är saklighet, tydlighet och konsekvens grundläggande

8.2.3. Förnekande

Respondenterna uttrycker förnekande gällande uppfattningar vilka svarar på frågan, gör vi rätt. Variationer av uppfattningar ges utrymme vilka förnekar att det som någon gör är rätt och visas genom att förneka riktigheten i det gjorda samt genom att slå dövörat till för vad som kan vara det riktiga samt genom att någon görs osynlig (ohörd) i de sammanhang som något görs. Variationerna för vad som förnekar att ”vi gör det rätta” uttrycks i tabellen med rubrikerna, vem (det gäller), rummet (det sker/görs i) och sättet varpå det förnekas.

	VEM/VAD	RUMMET Plats – Lokal – sfär - Utrymme	SÄTTET varpå det förnekas
27.	Individ – individ – grupp - kollegor	Projekt - saklighet	Beroende på ”oförstånd” skapades låsning och ingen öppenhet för expertkunskap
28.	Yrkesroller – chef/underordnad	Gällande riktlinjer i arbetet – ramar för arbetets utförande – Rädslans rum	Positionen upplevdes som hotad varför ingen kommunikation var möjlig
29.	Kollegor	Förtroende – Öppenhet – Låsning, stängda dörrar	När någon missbrukat ett förtroende innebär detta att förtroendekapitalet har försvunnit. Möjligheten att få handlingsutrymme och uttrycka sak- kunskaper kommer alltid att bemötas med misstro i framtiden och sak- kunskaperna kan till och med uteslutas

Ett citat som med särskild tydlighet uttrycker ett förnekande är följande upplevelse av en arbetssituation där den överordnade kände sin ställning hotad på grund av den underordnades/kollegans utbildning/kön/erfarenhet (* viii).

(* viii) Han upplevde mig som ett hot!! Som ett stort hot och det var svårt att behöva argumentera för saker som jag trodde var givna, saker som fakta som står som standard, vilka jag inte tyckte att jag skulle behöva argumentera för alls.

8.3. Stöds riktigheten i kunskapen av makten eller vise versa

Respondenternas uttryck för uppfattningar vilka är speglingar av denna dubbelsidiga fråga måste delas upp genom frågans ingående delar. Svaren på frågan har delats upp genom frågans dubbelsidighet, ”Stöds riktigheten i kunskapen av makten?” vilket presenteras först, därefter presenteras svaren på frågan, ”Stöds makten av riktigheten i kunskapen?”.

Uttrycken för uppfattningarna indelas övergripande dels med hänsyn till uttryck för kunskapsfaktorn och dels med hänsyn till maktfaktorn. Kunskapen kan beskrivas som något vilket är eller något vilket görs riktigt. Makten definieras genom hur/på vilka sätt den verkar, vilket utrymme det handlar om och vem som den påverkar liksom vem som äger tillgång till den. Kunskapens riktighet/riktigheten i kunskapen beskrivs som slutgiltig (sann), påverkbar, normativ, vidare beskrivs denna riktighet som värdefull, normativ, påverkbar, beroende på sammanhanget det uttrycks i.

8.3.1. Stöds riktigheten i kunskapen av makten

Respondenterna uttrycker uppfattningar om makt/handlingsutrymme för vad som uppfattas vara en maktposition, vad som ger makt och handlingsutrymme samt hur makten/handlingsutrymmet påverkar kriterierna för vad som innefattar uppfattningen om den riktiga kunskapen. Uttrycket vem det gäller påverkar inte uppfattningarna för på vilka sätt och vad uppfattningen gäller, varför detta inte tas med i tabellen då det uttrycks gälla en individ/ett subjekt.

Följande kriterier är återkommande när respondenternas uppfattningar uttrycks, kriterierna språk, socialisering och position (hierarkisk rankning).

Genomgående tydliggör respondenterna att det finns en klar diskrepans mellan vad som ses vara kunskap och vilken kunskap som är den riktiga, viktiga, rätta.

Inledningsvis beskrivs uppfattningarna med ett citat (* vii) som greppar flera av dessa infallsvinklar på ett synnerligen uttrycksfullt sätt och därefter följer en tabell med uppfattningsvarianter.

(* ix) - En individ är kompetent därför att ... den här personen kan uttrycka sig. Att en person kan förmedla den kunskap den har. Det räcker inte med att kunna saker, du måste kunna förmedla dem också. Det gäller att den som förklarar det förklarar det på ens egen nivå. Om en specifik yrkesutövande person ska förklara något för mig så måste han eller hon använda sig av ett annat sätt än när de ska förklara för en annan jämbördig yrkesutövande person. Och det tycker jag är en bra kompetens just att kunna differentiera det.

	VAD definierar MAKTEN	VAR	VARFÖR	På vilka SÄTT
30.	Förmågan att förmedla kunskap	Yrkesrelationer	Ses som kompetent	Att uttrycka sig så att den som lyssnar förstår. Att som talare differentiera sina uttryck så att de är anpassade efter den som talaren vill förklara för.
31.	Utbildning - Förmågan att verbalisera sig – Förmågan att lyssna – Att våga fråga	Yrkesrelationer	Få gehör, ges möjlighet som individ att genomföra vad som upplevs vara riktigt	Att ha tillgång till information. Att lyssna, vara lyhörd för krav och önskemål. Att verbalisera både kunskapen och erfarenheterna liksom sättet att genomföra dem. Att ställa frågor.
32.	Formell yrkesposition – förmågan att hantera sociala relationer – förmågan att tala inför andra	Yrkesrelationer	Uppnå resultat i en arbetsprocess	Att ha en definierad post (yrkesroll). Att hålla tal och föra dialog. Att visa hänsyn till människors olikheter i fråga om information, ekonomisk och social position samt utbildningsgrad.

33.	Förmåga att uttryck sig Individens position lyfts fram och sakfrågan undergrävs	Karriär	Uppnå högre status	Strategiskt tänkande, lobbying, rävspel och ränker. Undergräva andras status och definiera sin egen expertroll
34.	Positionen, Utbildningen – tillgången på information och utbildning - Förmågan att utveckla en språklig och praktisk dialog	Expertis	Viljan att lära sig mer och stå för detta trots att det ibland ruckar på grundvalarna för den tidigare kunskapen	Öppenhet och flexibilitet inför ”det nya” ger det nya värde – viljan, (ekonomiska och positionella) utrymmet att prova
35.	Yrkesposition – förmåga att kommunicera – förmåga att praktisera	Expertis	Viljan att behålla expertstatus	Viljan att dela med sig sina erfarenheter genom att praktisera dem samt uttrycka dessa erfarenheter i ord Tillämpa kunskaper – Beskriva kunskaperna – beskriva hur kunskaper praktiseras –Visa hur kunskaper tillämpas
36.	Yrkesposition – förmågan att definiera målen – i ord	Ledar- skap	Strategi för att definiera eget och andras handlingsutrymme. Statusen hos den egna positionen	Att definiera mål och medel på rätt nivå – d v s anpassa uttrycken och innehållet till dem som det förmedlas till. Delge andra efter deras position i förhållande till arbetet och den egna positionen.
37.	Position utifrån ett tidigare definierat förtroendekapital - Förtroende - Tillit	Förtroendekapital i en relation – arbets-situation	Yrkes, kunskaps status – karriär	Förtroendekapital Att ha förtroende, få tillgång till handlingsutrymme i en arbetssituation.
38.	Expertroll – yrkesroll – könsroll	Yrkesroll	Acceptans i yrkesrollen	Om det du säger ses som viktigt bestäms av din utbildning, din erfarenhet och om du är ”man” (ditt kön)

39.	Språk och könshierarki - Förtroendekapital	Arbets-/ yrkesroll	Pondus i yrkesroll Kunskaps- definition	Uttrycket ”jag tror det” upplevs som försvagande för riktigheten i ett påstående. Detta försvagas ytterligare av att det är en kvinna som säger det till en man vilken stärker sin ståndpunkt position, genom att vara man och dessutom ha en högre befattning än kvinnan. Förtroendet mellan dessa två personer förändras endast genom att en tredje person i högre (organisatorisk) position (chef) för kvinnan stärker eller försvagar i kvinnans förtroendekapital gentemot den man vars förtroende kvinnan förlorat genom att uttrycka sig ”tro” istället för ”vet”.
40.	Praxis gentemot hierarkisk position	Mellan organisatoriska förhållanden	Ömsesidigt respekterande – Kunskapsdefinierande	Ifrågasättande, kontroll, tillåtande (handlingsutrymme) att utföra arbete – Definiering av det riktiga och identifiering av gemensam nivå
41.	Yrkesposition – vilken hierarkiskt inte går att ifrågasätta	Mellan Organisatoriska förhållanden	Kunskapsdefinition	Identifierad som subjekt, definierad kontroll och handlingsutrymme, makt att ta självständiga beslut
42.	Självständighet – Handlingsutrymme Hierarkisk position /yrkesroll	Inom organisationen – Utbildning – Kompetensutveckling	Kunskapsdefinition	Handlingsutrymme att göra urval – självständig förmåga och förstärkt handlingsutrymme att välja och avgöra vad som är det riktiga att utveckla

43.	Position – Ekonomi, Tidigare erfarenheter, Tidsram	Projektarbete	Kunskapsdefinition – Erfarenhetsnivå - Praxisnivå	Nyttan – Lagom Att anpassa kvalitén till behovet. Ramen avgränsar i tid, rum ekonomi, kunskaps-erfarenheter och möjliga handlingar
44.	Hierarkisk yrkesposition	Inom och utom organisatoriskt arbete - projekt	Kunskapsdefinition	Påverka vad som ska utredas, hur det ska utredas och vilka resurser som behövs för att utreda något – begränsas av krav och normer och ekonomi som definieras uppifrån i den hierarkiska stegen
45.	Erfarenhetsposition – Position i ett nätverk	Inom organisationen	Kunskapsidentifikation - Kunskapsdefinition	Genom att välja vem som tillfrågas och hur frågorna ska ställas. Genom att ha tillgång till ett nätverk med många människor med många olika erfarenheter/kompetens
46.	Expertroll	Inom organisationen – I arbetsprojekt o s v	Kunskapsdefiniering	Definierar vad som är riktigt och rätt och denna definition finns det ingen orsak att rucka på
47.	Expert /Chef	För arbetsprojekt	Kunskapsidentifikation – Kunskapsdefiniering	-styra arbetet, genom att utgå ifrån vad andra tar fram som underlag lägger jag till och drar ifrån och definierar vad som är giltigt
48.	Expert	Arbetsprojekt	Kunskapsidentifikation	Motiverar min ståndpunkt och därefter tar chefen beslut. Chefen stöder mig inte i mitt ställningstagande och förstår inte vad det grundar sig på men jag kan ta stöd i beslutet.
49.	Position i nätverk – Position beroende på relation till objekt	Arbetsprojekt	Kunskapsdefiniering	Genom att ha flest kontakter, genom kontinuitet i kontakterna, utvecklas dels ett förtroende och dels uppdateras hela tiden underlaget för vad som är giltigt i ett kontextuellt

				samband
50.	Att bli upplyft, att bli definierad, att bli utvald för en position	Arbete och privatliv	Kunskapsutveckling – kunskapsidentifikation – genom rekommendation	Rekommendationer – att bli sedd som intressant ger handlingsutrymme att förmedla de fakta den information som den rekommenderade själv ser som viktig – Detta utvecklar möjlighet att definiera vad som relativt är det viktiga, riktiga
51.	Position uppnådd genom rekommendation av person vilken innehar ett stort förtroendekapital gentemot mottagaren	Arbetsliv och privatliv	Kunskapsutveckling – renommé	Genom att någon som ses som viktig (för en individ) innehar ett stort förtroendekapital uttrycker välvilja inför vad någon annan kan prestera kommer denna framtida prestation att initialt ges utrymme som riktig och viktig
52.	Position genom ömsesidig respekt – jämställdhet/jämlikhet	Arbetsliv och privatliv	Kunskapsidentifikation – Utrymme att definiera kunskap	Handlingsutrymmet någon ges, att tillåtas få en öppenhet inför vad som presenteras, informeras om, definieras av en ömsesidig respekt. Den ”egna” uppfattningen om den ”andra” färgas av vederbörandes uppfattning om ”min” kompetens. Att skattas som jämlik ger högst utdelning i skalan av vad som ses som riktigt/viktigt
53.	Position genom ömsesidig respekt – social kompetens - språk	Arbetsliv	Acceptans – godkännande av kunskap och kompetens	Respekt för varandras intressen. Tydliggöra konsekvenserna över gränserna mellan olika intresseområden. ”Inte trampa någon på tårna.” Definiera behov och begränsningar. Att utveckla en känsla för den andra så att den inte blir kränkt. Det gäller alltid att vara ödmjuk och inte framstå som om man vunnit en kamp. Ibland gäller det att kompensera varandra. Lirka kommunicera och relatera

54.	Yrkesposition	Inom organisationen	Kunskapen ifrågasätts liksom den yrkeshierarkiska positionen	Att vara bärare av information i företag vilket inte är moget att handskas med en viss typ av frågor gör att budbäraren förlorar makt. Och förlorar budbäraren makt att definiera vad som är viktigt blir inte heller det framförda viktigt.
55.	Chefsposition – social kompetens - språk	Inom och utom organisationen	Övertygning	Kontaktskapande, berättarfärdigheter (spelar ingen roll om det är sant eller inte) Personen är trovärdig även vid misstanke om fel upplevs det som sägs som riktigt. Manipulativt och imponerande
56.	Hierarkisk position	Inom en organisation	Kunskapsutrymme – kunskapsvägar, genvägar och återvändsgränder	Detaljerna ger helheten men dessa skapas i ett sammanhang. (Detaljerna utförs av de som sitter längst ner) För att se helheten måste du ha överblick och det har du ovanifrån (högt upp i hierarkin). Den informationsspridning som sker uppifrån och ner ger vägledning om sammanhangen (vad som är riktigt) medan informationsspridning nerifrån och upp endast ger ett bättre underlag för helheten, bättre kontroll över vad som är riktigt.

Analysen visar att respondenterna uppfattar att det finns en mängd variationer av makt, maktpositioner, maktdefinitioner vilka påverkar, inverkar och definierar vilken kunskap som är riktigt. Vidare ges språkligheten ett stort utrymme. Språkligheten innebär dock ingen enhetlig variabel utan beskrivs av respondenterna som en förmåga att formulera sig, uttrycka sina kunskaper; hålla tal, föra en dialog, lirka, kommunicera, manipulera, formulera. Ordvalet uppfattas som viktigt, där speciellt misstolkningar kan ge förminskningar av värdet i det som sägs. "Nivån" på språket, förmågan att anpassa språket till olika lyssnaren både gällande ord och gällande innehåll, detta är viktigt för hur det uppfattas. Språkligheten definieras inte endast som ett sätt att tala utan också genom sättet att lyssna – att vara lyhörd, fråga och svara. Maktfaktorn respektabilitet tydliggörs på flera sätt som viktig i förhållande till uppfattningen om kunskapens riktighet. Genom uttryck för vem det är som säger något definieras denna maktfaktor i upplevelsen av förtroende till någon samt att känna förtroende för vad en person säger.

De förtroendeskapande processerna baseras på tidigare egna erfarenheter, andras rekommendationer, samt personens yrkesmässiga position i organisationen eller i samhället. Relationerna mellan två personer kan vara avgörande för om kunskaper uppfattas som riktiga, där förhållandet hur motparten uppfattar den ”svarandes” kompetens är avgörande för om motpartens kunskaper, erfarenheter ses som riktiga. En person som respekterar vederbörande på likvärdig nivå har lättast att framföra kunskaper som ses som riktiga. Det vill säga denna respektabilitet kräver lägst argumentation för att accepteras. Hierarkier och betydelsen för vilken information/data som förs i olika riktningar och vad riktningen har för betydelse för kunskapens riktighet är ytterligare en variant för hur respondenterna uppfattat maktens betydelse för om kunskapen är riktig.

8.3.2. Stöds makten av riktigheten i kunskapen

Vilken kunskap som ger makt och vilken sorts makt som utvecklas genom riktighet i kunskapen, är något som ges relativt lite utrymme i respondenternas uttryckta uppfattningar. Hur kunskap ger makt beskrivs på flera sätt i uppfattningarna. Kunskaper uppfattas få värde som maktfaktor, då de ger handlingsutrymme samt blir grund för en individs förtroendeposition genom bekräftelse från omvärlden. Att ha en position som varande kunskapsbärare är att vara den som äger kunskap. Denna position genererar i sin tur makt/handlingsutrymme att uttrycka också andra åsikter och tankar vilka ses som riktiga/viktiga. Vad som uppfattas som kunskap eller vad som definierar kunskapen varierar från sakkunskaper, fakta, information, erfarenheter, praxis och till och med genom definitionen av ”icke kunskaper”. Kunskap riktar sig också gentemot någon/något eller till någon/något. Vem denne någon/något är definierar samtidigt vilket handlingsutrymme kunskapen kan bidra med. Språket som medel blir här tydligt både som uttryck och för vilka intryck kunskapen har på omgivningen. Det vill säga om kunskap kan anses ge handlingsutrymme/makt åt kunskapsbäraren. Kunskap är ett medel att styra både processer och individer men kräver alltid bekräftelse för att existera och för att bli synlig. Det avslutande resonemanget kring i vilken riktning i ett hierarkiskt system som information rör sig och betydelsen för synen på riktigheten hos kunskapen kan ses som en brygga mot frågeställningen, ”stöds makten av riktigheten i kunskapen”.

	Vilken kunskap	Hur	På vilka sätt	Vilken makt
57.	Erfarenhetsbaserad	Den som visat i praktiken hur något är möjligt	Genom den tidigare erfarenheten få förtroendet/tilliten att definiera kunskap i nya sammanhang	expertmakt
58.	Fakta, information om nu-läge/dag släge m m	Genom att kommunicera	Genom samarbete/kontroll med/av andra vilket ger tillgång till mest informerade. Genom att ha tillgång till den största mängden information ses denna som den riktiga kunskapen vilket ger makt att styra processen vidare	positions makt

59.	Infor- mation om vad och kunskap om hur	Hur något ska genomföras samt, vetskapen om vem som kan vad och var det går att hitta rätt komponenter	Samordning – rikta informationsflödet	Positionsmakt/ ledarskap, handlingsut- rymme
60.	Utbild- ning – fakta- kunskap	Välja vem som blir delaktig, vem som får tillgång till information	Förmedla fakta/information/praxis till den som ger mest respons (ekonomiskt, tid, kontakter, nätverk m m)	Expert och positionsmakt
61.	Fakta – infor- mation – ramverk	Genom att identifiera vad som är tillgängligt	Definiering av rätt tid, rätt plats, rätt form – underlag att styra processen	Handlingsutrymme - positionsmakt
62.	Brist på – Av- saknad av kunskap /fakta/ infor- mation	Ärlighet – att våga fråga – ger respektabi- litet	Identifiera sina brister – definierar sina förmågor	Expertmakt – yrkesposition – handlingsfrihet
63.	”Tvär- säker” fakta	Avsaknad av flexibilitet – ger minskat utrymme för en dialog – ökar miss- troendet	Att slå på stort för att ”mörka” brister är uppfattningen om på vilka sätt tvärsäker fakta påverkar kredibiliteten ³⁷ och respektabiliteten.	Förlust av förtroende- kapital
64.	Sak- kunskap – expert- kunskap	Att uttrycka också önske- mål samt informera om olika medel att uppnå mål utanför det egentliga sakområdet	I egenskap av den som framför den riktiga kun- skapen i en sak blir också information om närliggande sakområden sedda som riktiga och viktiga då de framförs av densamma	Förtroendepost – yrkes- position – ger makt att uttrycka också andra mål och önskemål och åsikter inom när- liggande sakområden

³⁷ kredibiliteten - sammansatt ord gällande yrkesutövaren avseende dels kredit och ”goodwill”, dels trovärdighet, tillförlitlighet och pålitlighet. Jämför gärna med engelskans ”credibility”: se synonymer.se

65.	Tvärvetenskaplig kunskap både generell och detaljkunskaper	Att rådfråga så många som möjligt – lösa problem tillsammans	Att förhålla sig till en risk – dels att den egna kunskapspositionen ifrågasätts, dels att de som blir tillfrågade upplever att de kan bli ansvariga om något skulle gå fel i processen. Därför är det viktigt att definiera hur frågan ställs så att inte svaret är VAD (det vill säga definiering) utan istället innebär ett underlag för val av strategi	Bredd och djup i kunskap ger beredskap för att utveckla större möjligheter, vidga ramarna, för att hantera ett problem. Ju större ”kunskapsbank” en person samlar på sig desto starkare position befinner sig personen i gentemot motparter/kunder med flera
66.	Sak-kunskap – Erfarenheter – praxis-kunskap	Att bli tillfrågad	Att uppleva sig bekräftad som individ, som sak-kunnig. Vara viktig för andra Att bli synlig.	Förtroendeposition

Tre citat som är uttryck för tre varianter av uppfattningar som beskriver kunskap som styrande, alternativt den som har kunskap kan styra vilket det första citatet bidrar med (* x). Det andra citatet visar makten i att anta risken att ses som okunnig och därmed säkra sitt förtroendekapital genom att definiera sig som ärlig (* xi). Det tredje citatet följer på detta behov av bekräftelse där just värdet i kunskapen ligger i bekräftelsen av den egna personen (* xii)

(* x) - ... Mycket handlar om att styra informationsflödet i ett projekt att den information som behövs ute på fabriken, så att den kommer fram, för att det som produceras sedan ska passa när det ska installeras.

(* xi) - Att de säger vad de inte vet, tror jag. Folk som är tvärsäkra litat jag inte på. ... Alldeles för mycket folk mörkar, låtsas att de är något annat, eller kommer med argument som, så har vi alltid gjort eller jamen lilla ... Jag tror att jag ofta vet när folk ljuger, men jag tror samtidigt att folk ljuger för sig själva, det måste inte vara medvetet att de försöker föra mig bakom ljuset, det kan ju vara att de tror att de måste göra sig mycket ”större” än de är för att duga istället för att säga att det här kan jag, men det här kan jag inte.

(* xii) - Kanske är det när någon kommer och frågar mig någonting! Kanske som att jag fick i uppdrag att hålla i all xxx i det här huset, kanske för att jag fick uppgiften. Kanske är det sånt som inte har med det dagliga jobbet utan kanske sånt som visar att man är en människa som kan sköta saker och kan få saker gjorda. Ibland kan det ju också vara att någon bryr sig om en, frågar, ”hur är det med dig?”. ... Jag menar att först och främst är vi människor, jag tror att det är ett allmänt behov att vilja bli sedda, Att de vet vem du är? ... Även om jag inte umgås med de här människorna privat så när jag är här, då är jag rädd om dem på något vis, sätter på kaffe till fika någon gång till exempel, säger hej!

9. Återspeglings – analys steg två

Genomgående för de uppfattningar som uttrycks under de åtta intervjuerna är att kunskapen i sig, dess innehåll, beskrivs som underförstått, kanske så självklart i respondenternas uppfattningsvärld att det aldrig ges utrymme att diskuteras.

Kunskapens innehåll innefattas med andra ord av de ramar som finns inom den aktuella kontexten. Ramarna påverkas av vad som uppfattas som gemenskaper, som till exempel att majoriteten av respondenternas utbildningsbakgrund är inom den tillämpade matematiken (ingenjör- och teknikutbildning), gemensamma arbetserfarenheter samt den gemensamma praxisen som gäller för fysisk samhällsplanering. Kunskapens innehåll bygger med andra ord på den integrerade internaliserade normen inom denna kontext i ”nutid”. Kunskapens innehåll är diskursivt inom den fysiska samhällsplaneringen varför kunskapsinnehållet i princip accepteras ofreflekterat bland dess utövare. Denna analys av det empiriska materialet ska ställas i relation till det teoretiska resonemang jag tidigare fört³⁸.

Det retoriska begreppet *logos* kan i det här fallet beskrivas med just kunskapens innebörd. Detta innebär inte att kunskapens innehåll eller *logos* är oviktigt utan endast föregivettaget, självklart delaktigt i respondenternas uttryck för sina uppfattningar.

Uppfattningar som lyfts fram under intervjuerna uttrycker hur/med vilka medel kunskapsflödet styrs, på vilka sätt/vem som definierar att kunskap blir giltig. Uppfattningarna knyts till handlingar. Individer använder kunskap som verktyg, där teorier och begrepp nyttjas för att lösa uppgifter och problem. Detta kan jämföras med Granqvist resonemang kring konstruerandet av kunskap som en ständigt pågående process³⁹. Det samma uttrycks i Ramiréz resonemang för kunskapsteorin som en kunskap om handlingar, *facienda*, hur något görs, eller i Lyotards resonemang om kunskap ”capable of forming”. Just handlande definierar sättet varpå respondenterna uttrycker sina uppfattningar avseende kunskap/kompetens under intervjuerna. Två karakteristika, språk samt identifieringen upprepar sig då uppfattningar avhängig kunskap/kompetens tas upp av respondenterna under intervjuerna. Dessa kriterier, karakteristika, upprepas också inom variationerna för uppfattningar kring fenomenet. Uttrycksmedlet – språket och betydelsen av språklighetens variationer är tydligt närvarande vilket många forskare fört fram⁴⁰. I svensk forskning har under senare år speciellt forskarna Ingrid Carlgren, Elsie Anderberg och Olga Dysthé⁴¹ påverkat resonemanget kring språkighetens betydelse för läroprocesser och kunskapsutveckling⁴².

Det andra kriteriet identifiering kan differentieras dels mot vem och dels mot vad: Subjektet – att bli sedd och bekräftad, att utveckla en självbild som kan göras synlig⁴³,

---

³⁸ Reyes de los, 2001, s 77-78, 104; Miegel & Schoug, 1998, s 14; Eriksson, 1998, 142-144, Foucault, 2002, s 92-97, 218, 245

³⁹ Granqvist, 2004, s 89

⁴⁰ Exempelvis Vygotskij, 1962

⁴¹ Olga Dysthé verkar och arbetar främst i Norge men vars arbete flitigt refereras till

⁴² Som exempel kan nämnas, Anderberg, 1999; Carlgren, 1999; Dysthe, 2003

⁴³ Habermas, 1990; Marton & Booth, 2000; Green, 2003

Subjektet/objektet ”vad” – att identifiera motparter, att identifiera kunskapen⁴⁴. För identifieringen av ”vad” kan följandet citat från Granqvist bok ses som centralt: ”Individen konstruerar själv sin kunskap⁴⁵.” Min uppfattning är att Peter Tillberg⁴⁶ sammanför dessa kriterier i sina dialoger om yrkeskunnande och teknologi vilket i sin tur ger mig möjlighet att använda begrepp från retoriken för att uttrycka mönstret i uppfattningar som uttrycks under intervjuerna av respondenterna.

Uppfattningarna kan beskrivas med begreppen *ethos*, *pathos* och *logos*. Identifiering av subjekten, de språkliga variationerna, *enthymem*, variationer i kommunikationens struktur återspeglar uppfattningsvariationerna i respondenternas uttryck.

9.1. Logos

Logos är vad som sägs, betydelsen i innehållet av det sagda. Jag uppfattar att logos i respondenternas uppfattningar kan beskrivas som kunskapens innehåll. Kunskapens innehåll definierad som fakta och information är baserat på det reella arbetet som respondenterna utför, sakkunskaper grundade i utbildningar utvecklade genom praktiska erfarenheter på olika plan. Under intervjuerna uttrycks värdet av det sagda genom ärlighet om brister, uppriktighet om begränsningar och kommer fram i uppfattningar om vad som definierar förtroendekapital.

Jag har endast upptäckt två variationer av uttryck för respondenternas uppfattningar vilka direkt rör resonemanget kring logos.

Det ena återges i ett citat⁴⁷ där logos ifrågasätts utifrån att pathos väcker starka känslor, ”hot”, när uttalandet görs utifrån ett ethos som mottagaren ifrågasätter. Ifrågasättandet innebär en låsning där logos inte ges utrymme att verka.

Den andra variationen då logos förs in i resonemanget gäller i den närmaste motsatsen. I detta förhållande uttrycks istället logos vara styrande för om både sändare och mottagare kan uppfattas som subjekt. Uppfattningen⁴⁸ uttrycks genom behovet av öppenhet, vilja att förkasta gammal hävd för nya infallsvinklar. Behovet att vilja, att vara öppen för nytt erfalande definierar uppfattningen. Detta innebär inte okritiskt medgivande utan villighet, öppenhet att se och uppleva, prova och utvärdera nya möjligheter. Positionen som varande expert på ett område definieras genom denna öppenhet.

9.2. Ethos

Ethos - vem är det som säger något, vad är det som avslöjar ”talaren” – ”lyssnaren”. Vilka är de uppfattningar som uttrycker utrymme att bli ett ”VEM” ett subjekt för kunskapsidentifiering och för kunskapsdefiniering.

---

⁴⁴ Argyris & Schön, 1996; Flood & Romm, 1996; Illeris, 1999; Berg Olsen, 2004; Granqvist, 2004

⁴⁵ Granqvist, 2004, s 84

⁴⁶ Tillberg, 2002

⁴⁷ Citat (* viii) s 25

⁴⁸ stycke nr 34, s 27

9.2.1. Subjektsposition

De första två frågorna som ställdes till intervjumaterialet, det vill säga: ”Gör vi saker på rätt sätt” och ”Gör vi rätt saker” ger utrymme för uttryck i variationen för *vad/vem* är och *varför* detta innebär en subjektsposition. Vidare ger dessa frågor uttryck för variationer angående *var*, rummet, subjektet får en position.

Subjektspositionen innebär att ha tillgång till ett handlingsutrymme. Subjektspositionen är begränsad både i tiden och i rummet liksom till själva handlingen. Det finns strategiska metoder för att uppnå statusen subjekt men också statiska faktorer vilka individen/gruppen inte kan påverka.

Följande subjektspositioner har blivit synliga under intervjuerna och är en uppräkningslista som definierar vad som ger en subjektsposition.

Anställning – position gentemot omvärlden som representant från organisationen

Anställning – position i organisationen – hierarkisk position

Anställning – yrkesroll/arbetsroll i projekt eller arbetsgrupp – hierarkisk/praktisk position

Kunskap – expertroll - position utifrån tidigare praktiska erfarenheter

Kunskap – expertroll - position utifrån specifik utbildning

Kunskap – expertroll – position utifrån specifik förmåga som till exempel att se helheter, att argumentera, att se detaljerna, att vara lyhörd

Nätverk – socialisering – position med utgångspunkt i rekommendationer

Position – definierad av *hierarkiska samhällsstrukturer* vilka inte kan påverkas av individen – positionen som ”man”, som ”kvinna”, som ”etniskt tillhörig”, ”etniskt obehörig”, som ”ung”, som ”gammal” och så vidare.

Varför detta innebär en subjektsposition kan delas in i två kategorier – *övertygning/övertalning* och *ärlighet/lögn*, båda kategorierna innebär för individen att förhålla sig till en *risk*.

Hur en subjektsposition uppnås kan delas upp i kategorierna att *uttrycka* och att *utföra*. Den första definierar förmågan till muntlighet den andra till praktik.

Positionen ger, beroende på sin karaktär, ett visst mått av handlingsutrymme. För individen blir detta speciellt tydligt då någon annan uttrycker att den har förtroende för individen⁴⁹.

9.2.2. Språk och Ethos

Subjektet definieras som ägare av ett kommunikationsmedel. Språkets betydelse för ethos innebär att ha tillgång till ett språk – flera språk – det normaliserade språket för aktuella kontexter baserat på den definierade diskursen.

---

⁴⁹ stycke nr 66, s 34

9.3. Pathos

Pathos är de känslor som väcks genom det sagda. När en individ uppnått en position att agera utifrån är nästa steg att definiera möjligheterna att utveckla positionen som handlingsutrymme. Svaren på frågan ”Gör vi rätt saker” definierar det spatials, lokala och geografiska rummet – handlingsutrymmet. Svaren på frågan ”Gör vi saker på rätt sätt” definierar vilka handlingar som uppfattas som möjligt att göra. Respondenterna uttrycker uppfattningar kring dessa möjligheter/hinder/ramar utifrån vilka känslor som de definierar blir följden av att dessa möjligheter/hinder/ramar. De väckta känslorna baseras på vilka sätt som använts, vilket svaren på frågan ”Stöds riktighet i kunskapen av makten eller vise versa” visar. Denna fråga tydliggör uppfattningar som återspeglar både positiva och negativa uppfattningar. Detta innebär både ett undergrävande och ett upplyftande av subjektspositionen.

Sättet att använda språket är uttryck för att definiera den egna personen men också för att definiera vilka som är värdefulla, vilka som ses vara värdiga att föra en dialog/kommunikation med. Öppenhet, lyhördhet, differentiering i uttryck, flexibilitet, tydlighet, lirkande och samhörighet är exempel som uttrycker eget och andras värde i de uppfattningar som respondenterna förmedlar.

9.3.1. Språk och Pathos

Känslornas uttryck och förmedling bygger på språkets variationsrikedom. Pathos är tillgången på dessa uttryck genom tecken, ord, handling och ljud. Pathos utgör intryck utifrån normer för uttryck vilka kan spegla uppfattningar och uppfattas i ett samspel

9.4. Dialogens karaktär

Dialogens, kommunikationens karaktär kan beskrivas ur två infallsvinklar, sändarens och mottagarens.

Respondenterna förmedlar under intervjuerna uppfattningar grundade både i uttryck och intryck från infallsvinklarna sändare och mottagare.

Mottagare är att vara lyhördhet, att lyssna, att ställa krav och ställa frågor, att bli sedd, att vara öppen inför förändring/nya/annorlunda intryck, att respektera sändaren.

Sändare är att förmedla, att delge, att riskera sin position, att öppna sig för kritik, att våga visa, att våga prata, att våga lyssna, att differentiera ordvalen och fakta/informationsnivån till mottagaren, att respektera mottagaren.

Ovanstående uttryck är exempel på den variation av kriterier vilka respondenterna uppfattar som avgörande om kommunikationen, dialogen kommer att innebära en tillitskapande process om det förmedlade kommer att uppfattas som riktigt och om sändare liksom mottagare uppfattas som kompetent i relationen, både under och efter dialogen. Ur ett retoriskt perspektiv utgör dessa uppfattningar entymem.

Entymem definierar etiska avgränsningarna i dialogens utformning/grund. Sändare och mottagare har ansvar för vad som sker, liksom hur det sker vilket är avhängigt kommunikationen. Dialogens karaktär beskrivs i svaren på alla frågorna vilka uttrycker uppfattningar som återspeglar möjligheten till kunskapsutveckling, kunskapsidentifikation

och kompetensdefinition. Uppfattningarna speglar variationer av uttryck för ramarna för vilka normer som är giltiga. Vidare speglar de uppfattningar om vilka sätt som är möjliga/omöjliga liksom i vilka rum de sker. Dialogens/kommunikations karaktär är återspeglings av dessa uppfattningar och definierar riktningen i kunskapsutvecklingen – ”utvecklingen av rätt kunskap”. Det vill säga vad kunskap och kompetens innebär och utgör i den undersökta kontexten.

10. Slutsats

Att bli trodd, att ha ett förtroendekapital, att definieras som trovärdig liksom att det som sägs uppfattas varande trovärdigt är ett genomgående särdrag för hur respondenterna uttrycker uppfattningar om kunskap och kompetens. Detta uttrycker ”rätt” kunskapsutvecklingen.

Denna slutsats medför att tillit och tillitsskapande processer representerar mönstret, i uppfattningar inom den analyserade kontexten. Dessa uppfattningar kan jämföras med hur Ramiréz lyfter fram vikten av kännedom och kunskap om tillitsskapande processer när det gäller att definiera vad som är godtagbart, vad som kan eller kommer att leda till önskvärda resultat eller konsekvenser då samhällsplanerare arbetar. Jag vill framhålla att det inte enbart är i förhållande till omvärlden och arbetets resultat utan också i förhållande till samhällsplanerarnas egen kunskaps och kompetensvärderingar – kompetens och kunskapsutveckling som just de tillitsskapande processerna är avgörande.

Uppfattningarna om vem/vad som görs giltigt, förtroendekapitalets uppbyggnad samt språkets och språkligheten som högt värderat i utvecklingen av rätt kunskap, den riktiga kunskapen innebär definiering av uttrycket kompetent.

På ett mer abstrakt plan kan detta uttryckas på följande sätt:

Kunskap och kompetens är definitionen av fakta och information vars värde definieras genom den väg den rör sig mellan människor i samhället beroende på subjektrollers handlingsutrymme i rummet och över tiden.

Kunskapsutveckling har därmed en riktning. Skulle jag översätta den till matematiska termer, skulle jag definiera kunskapsutveckling som en vektor. Riktningen beror av och på de förtroendeskapande processerna vilka utvecklas och definieras inom en diskurs. Riktningen kan i vissa avseenden avvika beroende på specifika kontextknutna sammanhang och relationer vilka påverkar den allmänna diskursen, kunskapsutvecklingen.

Kunskapsutveckling innebär kontextknuten påbyggnad av kompetens. Kompetens är att äga kunskap som anses som viktigt i nuet, den kunskap som är gällande och ses som riktig. Dessa kunskapsägare är därmed kompetenta.

Kunskapsutvecklingen som vektor innebär att både kraft och riktning är möjlig att beskriva. Kraften uttrycks genom de förtroendeskapande/tillitsskapande processer som är vinnande det vill säga får utrymme. Denna process definierar kraftens riktning genom att beskriva vem som har tillträde/tillgång till rummet där dialogen (kommunikationen) sker liksom vem som säger vad till vem och i vilket syfte.

Handlingsutrymme är ett uttryck för makt och makt ger handlingsutrymme. Kunskap om de tillitsskapande processerna kan uttryckas genom retoriska begrepp och ju större

medvetenhet desto större är möjligheten till kritisk granskning av gällande normer för fakta och information inom ett arbets- eller kunskapsområde. Detta uppfattar jag som speciellt viktigt för kunskapsintensiva verksamheter.

Denna studie vars avsikt är att ge en möjlighet till ökad förståelsen för vad som kan uppfattas vara kompetens genom att synliggöra varianter på olika uppfattningar kring fenomenet kunskap och kunskapsutveckling. Rätt kunskap tillgodogör och tillhandahåller kompetens.

Genom arbetet med denna studie har jag erfarit en djupare förståelse för de tillitsskapande processerna vilka definierar riktning i kunskapsutvecklingen. Jag upptäckte att uttryckta uppfattningar kunde definieras genom retoriska begrepp. Det djupaste spåret i mitt medvetande är hur viktiga tillitsskapande processer är för vilken kunskap som ses som riktig, viktig och rätt och därför får utrymme att definiera både kunskaps- och kompetensbegreppet.

Förståelse, medvetande om tillitsskapande och förtroendeskapande processer ger oss möjlighet att i högre grad förhålla oss kritiskt gentemot fakta och information vilken vi möter och måste bemöta i både arbetslivet och privatlivet. En insikt om konsekvenserna av dessa processer ger möjligen större utrymme att bli medveten i de reflexiva läroprocesser vi interagerar i, liksom vilka internaliserade normer vi accepterar och vilka externaliserade normer vi applicerar på omgivningen och våra medmänniskor.

I den specifika kontext där studien utförts tydliggjordes följande: Sakkunskaper är viktiga för att bli behörig som samhällsplanerare. De avsedda sakkunskaperna kan formuleras till exempel i form av utbildningsbevis vilka ses som kravet för inträde i yrkesrummet. När du väl blivit behörig så förflyttas fokus från sakkunskaperna till förmågor som bygger på handling genom kommunikation.

Alla kunskapsintensiva verksamheter kräver kompetenta medarbetare. Kompetensen fordrar ett synsätt som bejakar kunskapsutveckling för att inte stagnera. De förtroenden som utvecklas genom kommunikationerna styr kunskapen och vilken kunskap som är viktig. Frågan vi måste ställa oss är, är detta ”rätt kunskap”?

11. Referenser

- Alvesson, M. (1999), *Beyond Neo-Positivists, Romantics and Localists – Areflexive Approach to Interview in Organizational research*, 33 p, Departement of Business Administration, School of Economics and Management, workingpaper series / Institutet för ekonomiska forskning, 1999:3; Lunds universitet, ISSN 99 0775447 1
- Anderberg, E. (1999), *The relation between language and thought revealed in reflecting upon words used to express the conception of a problem*, Lund Studies in Education 10, Lund, Lund University Press, ISBN 91 7966 581 0
- Andersen, Ø. (2004), *I Retorikkens Hage*, femte upplagan, Oslo, Universitets Forlaget AS, ISBN 82 00 21969 0
- Argyris, C., Schön, D. A. (1996) *Organizational Learning II, Theory, Method and Practice*, USA, Addison-Wesley Publishing Company, Inc, ISBN: 0 201 62983 6
- Berg Olsen, J.-K., (2004) *Vitenskapen om den erfarte tid – ”Se Internet referenser”*
- Börebäck, K (2004) *Betydelsen av genus/kön i samhällsplanering med hänseende på miljökonsekvensanalyser*, C-uppsats i Genusvetenskap vid Lunds Universitet
- Börebäck, K (2004) *Lärande ett arbetslivsdilemma – läroprocesser bundna till interaktionen i arbetsprojektknutna nätverk*, C-uppsats i Pedagogik vid Lunds Universitet
- Carlgren, I. (1999) *Miljöer för lärande*, Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, O. (2003) *Dialog, samspel och lärande*, Lund: Studentlitteratur
- Ellström, P.-E. (1992) *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet, Problem, begrepp och teoretiska perspektiv*, upplaga 1:3 (1996), Stockholm, Norstedts Juridik, ISBN: 91 38 92209 6
- Ellström, P.-E. (1996) *Arbete och lärande –förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete*. Stockholm, Arbetslivsinstitutet
- Eriksson, A. (1998) Onormala identiteter eller normala lagöverträdare, s 137-159, i boken *Dikotomier, Vetenskapsteoretiska reflektioner*, redaktörer Fredrik Miegel & Fredrik Schoug, Studentlitteratur, Lund, ISBN: 91 44 00239 4
- Flood, R. L., Romm, N. R. A. (1996), *Diversity management; Triple Loop Learning*, West Sussex England, Wiley & Sons Ltd, ISBN: 0 471 96449 2
- Foucault, M. (2002) *Vetandets arkeologi*, Lund, Arkiv förlag, ISBN 91 7924 151 4
- Green, S. (2003) *The Psychological Development of Girls and Women Rethinking Change in Time*, Routledge, London, ISBN 0 415 17861 4 (hbk) ISBN 0 415 17862 2 (pbk)
- Habermas, J. (1990) *Kommunikativt handlande, Texter om språk, rationalitet och samhälle*, redigerade av Anders Molander. Daidalos, Göteborg, ISBN: 9186320 03 3
- Hellspång, L. (2004) *Konsten att tala, Handbok i praktisk retorik*, Studentlitteratur, Lund

- Illeris, K. (1999) *Lärande i mötet mellan Piaget, Freud och Marx*, översättning, Sten Andersson, Lund, Studentlitteratur, ISBN: 91 44 01327 2
- Lindberg-Sand, Å. (1996) *Spindeln i klistret: Den kliniska praktikens betydelse för utveckling av yrkeskompetens som sjuksköterska, En etnografisk-fenomenografisk studie*, Doctoral thesis, Pedagogiska institutionen Lunds Universitet, Kompendiet, Göteborg, ISBN 91 628 1939 9
- Lyotard, J.-F. (1999) *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, översättning till engelska från franskan, Geoff Bennington & Brian Massumi, University of Minnesota Press, Minneapolis, USA, ISBN: 0 8166 1173 4
- Marton, F. (1981) Phenomenography – describing conceptions of the world around us, *Instructional Science* 10, p 177-200
- Marton, F., Booth, S. (2000) *Om Lärande*, Studentlitteratur, Lund, ISBN: 91 44 01027 3
- Marton, F., Dahlgren L. O., Svensson, L., Säljö, R. (1977) *Inläring och omvärldsuppfattning*, Almqvist & Wiksell Förlag AB Stockholm, första upplagan, ISBN 91 20 04887 4
- Miegel, F., Schoug, F. (1998) *Dikotomier, Vetenskapsteoretiska reflektioner*, Studentlitteratur, Lund, ISBN: 91 44 00239 4
- Ramirez, J., L. (2004) *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori*, Rhetorica Scandinavica, nr 31 September 2004, s 41-59, Köpenhamn, ISSN 1397-0534
- Reyes de los, P. (2001) *Mångfald och differentiering; Diskurs, olikhet och normbildning inom svensk forskning och samhällsdebatt*, SALTSA, Arbetslivsinstitutet, Stockholm, ISBN: 91 7045 594 4
- Styhre, A. (2003) *Understanding Knowledge Management*, Liber AB, Berlings Skogs, Trelleborg, ISBN 91 47 06575 3
- Svensson, L. (1984) *Människobilden i INOM-gruppens forskning: den lärande människan*, Pedagogiska institutionen serie 1984:03, Göteborgs Universitet, Mölndal
- Tillberg, P. (2002) *Dialoger – om yrkeskunnande och teknologi*, Redaktör Peter Tillberg, , Föreningen Dialoger, Berlings Skogs AB, Stockholm, ISBN 91-9731169
- Vygotsky, L. S. (1962) *Thought and Language*, översättning; Eugenia Hanfmann & Gertrude Vakar, fjortonde tryckningen, 1979, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts, ISBN 0 262 72 001 9

11.1. Internet referenser

- Berg Olsen, J.-K., (2004) *Vitenskapen om den erfarte tid* (av Jan-Kyrre Berg Olsen, Ph.D. i filosofi og videnskabsstudier Roskilde universitet): Filosofi.net, no juni-juli 2004, ISSN 1399-2996 (hämtad från nätet den 27 juli 2004)
<http://www.filosofi.net/artikler/erfartetid.pdf>
- Synonymer.se avseende ”Göran Walters populära synonymordbok” uppslagsord trovärdighet: tillförlitlighet, pålitlighet, kredibilitet
 (http://www.synonymer.se/?query=trov%E4rdighet)

12. Bilaga

Att:

YYY yyy

YYYYYY

111 11 YYYY

Hänvisar till vårt samtal vid xxx xxx xxx xxx då jag framställde ett önskemål om att få göra en intervjuundersökning..

Mitt intresse är den kunskapsintensiva verksamhet som ni bedriver speciellt i samband med er verksamhet gällande samhällsplanering. Min förhoppning är att ni fortfarande är intresserad av att delta genom ett antal djupintervjuer vilket utgöra empiriskt underlag för min blivande D-uppsats i Pedagogik vid Lunds Universitet.

Min strävan är att undersöka hur kunskap och kompetensbehovet upplevs av er som arbetar med fysisk samhällsplanering. Vidare vad ni upplever påverkar er i er arbetssituation.

Fokus ligger på det arbete ni utför. Där ni genom att ni beskriva hur ni upplever vad som påverkar ert arbete och hur ni har möjlighet att hantera olika situationer uttrycker det dagliga kompetens och kunskapskrav som ni ställs inför. Vidare vilka människor och yrkeskategorier ni möter i ert dagliga arbete med handläggning av ett projekt.

Jag som frågar har tidigare arbetat i och med organisationer av olika slag, bland annat i utvecklings- och utvärderingsprojekt, samt med olika pedagogiska verktyg. Jag är utbildad inom det naturvetenskapliga fältet närmare bestämt inom geologi och miljövetenskap. Under de senare åren har jag byggt på med samhällsvetenskaplig utbildning i arbetslivspedagogik, genusvetenskap samt organisationsutveckling och juridik.

Min förhoppning är att resultatet av mina intervjuer kommer att gagna er genom ökad förståelse för er egen arbetssituation och era yrkesroller. Det är viktigt att jag så snart som möjligt får ert svar, då intervjuerna bör förläggas under de närmaste två veckorna. Om ni är intresserade av att delta, motser jag ett svar från er senast den 11 november 2004.

Många Vänliga Hälsningar

Kristina Börebäck

Kristina.boreback.223@student.lu.se

tel nr: 040 53 46 21 mobil: 0705 53 46 30